

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Діагностика фінансової кризи підприємства

за матеріалами товариства з обмеженої відповідальністю

«Бердичів - зерно», м. Бердичів

Студента 2 курсу 2м групи,
денної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»,
спеціалізації «Фінансовий
менеджмент»

Складанівського Бориса
Сергійовича

Науковий керівник –
д-р. екон. наук, проф.

Ситник Ганна
Вікторівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Ситник Ганна
Вікторівна

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВИХ ЯВИЩ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «БЕРДИЧІВ-ЗЕРНО».....	18
2.1 Оцінка фінансово-майнового стану ТОВ «Бердичів-зерно».....	18
2.2 Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Бердичів-зерно».....	27
2.3. Діагностика загрози банкрутства ТОВ «Бердичів-зерно».....	33
РОЗДІЛ 3. ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ТОВ «Бердичів-зерно».....	40
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна економічна дійсність змушує керівників підприємств постійно приймати рішення в умовах невизначеності. В умовах фінансової нестабільності, комерційна діяльність схильна до різних кризових ситуацій, збільшується вірогідність періодичного виникнення кризи підприємства, результатом якої може стати неспроможність і банкрутство. В умовах невизначеного, динамічного та нестабільного зовнішнього середовища при здійсненні господарської діяльності підприємства збільшується вірогідність періодичного виникнення кризи підприємства. Тому, для досягнення стійкої конкурентоспроможності, вирішення питання модернізації виробництва та забезпечення необхідного розміру прибутку потрібно запроваджувати ефективну систему оцінки ефективності господарсько-фінансової діяльності підприємства. Тобто забезпечити раціональний і економічно обґрунтований підхід до планування своєї діяльності, визначення фінансової і виробничої політики, аналізу оцінки отриманих результатів та пошуку способів їх поліпшення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження фінансової кризи підприємств, а також причин її виникнення присвячені праці багатьох вчених, серед яких: І.О. Бланк, Л.О. Лігоненко, А.М. Поддєрьогін, О.О. Терещенко, Ситник Г.В та багато інших. Враховуючи, що сучасні реалії будуть сприяти поглибленню фінансової кризи на багатьох підприємствах, вивчення цього питання потребує подальшого дослідження.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних питань щодо діагностики кризових явищ на підприємстві, проведення діагностики кризового стану та визначення шляхів покращення фінансового стану підприємства.

Мета випускної кваліфікаційної роботи реалізується шляхом виконання таких завдань:

- розглянути теоретичні аспекти діагностики кризових явищ на підприємстві;
- здійснити оцінку фінансово-майнового стану ТОВ «Бердичів-зерно»;
- оцінити фінансову стійкість підприємства;
- провести діагностику загрози банкрутства ТОВ «Бердичів-зерно»;
- визначити шляхів фінансової стабілізації ТОВ «Бердичів-зерно».

Об'єктом дослідження є процес діагностики кризових явищ підприємства.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні основи та методичні аспекти діагностики фінансової кризи підприємства.

Емпірична база дослідження. ТОВ «Бердичів-зерно» зареєстровано у 2016 році, за адресою: Україна, 10001, Житомирська обл., місто Житомир, вул. Сергія Параджанова, будинок 85-А.. Основним видом діяльності є складське господарство, а також вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, допоміжна діяльність у рослинництві; післяурожайна діяльність; оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин, надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.

Методологічною основою дослідження є теоретичні концепції фінансового менеджменту, сучасні методичні підходи до діагностики фінансової кризи на підприємстві.

Методи дослідження. У ході дослідження застосовано загальнонаукові методи дослідження: індукції, дедукції, узагальнення, аналізу, зокрема спостереження, групування, статистичні методи обробки інформації, факторний аналіз. Обробку даних здійснено за допомогою електронно-обчислювальної техніки з використанням програмного продукту MS Excel.

Інформаційною базою дослідження. Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства економічного

розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Практична цінність роботи полягає у тому, що запропоновані методи оцінки кризових явищ можуть бути використані у практичній діяльності ТОВ «Бердичів-зерно» для покращення фінансового стану.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові положення і практичні результати дослідження опубліковано в статті «Фінансова криза підприємства: фактори виникнення та шляхи подолання» у збірнику наукових статей студентів КНТЕУ «Економіка та фінанси підприємства».

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВИХ ЯВИЩ ПІДПРИЄМСТВА

Будь-яке підприємство, починаючи з моменту свого виникнення, стикається з цілою низкою проблем, які можуть спровокувати гостру кризу, що супроводжується різким погіршенням показників діяльності, таких як: ліквідність, платоспроможність, рентабельність, фінансова стійкість. А зважаючи на те, що підприємствам приходится здійснювати свою діяльність в умовах жорсткої конкуренції, а це може призвести до негативних моментів, пов'язаних з неспроможністю ефективно вести свою діяльність, а також до тимчасової неплатоспроможності. В умовах фінансової нестабільності, комерційна діяльність схильна до різних кризових ситуацій, збільшується вірогідність періодичного виникнення кризи підприємства, результатом якої може стати неспроможність і банкрутство. В Україні, тільки у 2017 році, 2,073 тисяч підприємств перебували в процедурі банкрутства, найбільше підприємств-банкрутів в галузі оптової торгівлі, будівництва та сфері сільського господарства [1]. За 2019 рік порушено 356 справ про банкрутство, 703 підприємства визнано банкрутами [2]. Зважаючи на те, що економічний стан в Україні характеризується загальною фінансовою нестабільністю на фоні політичної та соціальної напруженості, інфляцією, що прискорюється, а також глобальними проблемами пов'язаними з коронавірусом. Тому важливим є вчасно діагностувати ознаки кризи на підприємстві.

Розглянемо спочатку, сутність поняття «криза». Так, Василенко В.О., розглядає «кризу», як крайнє загострення протиріч у соціально-економічній системі (організації), що загрожує її життєстійкості у навколишньому середовищі [3., с. 12]. Пономаренко В.С., характеризує кризу на рівні підприємства, як форму порушення параметрів життєздатності підприємства,

яка проявляє себе протягом певного періоду, характеризується закономірністю та циклічністю виникнення на різних етапах життєвого циклу підприємства, зумовлюється накопиченням протиріч у межах господарської системи та в перебігу її взаємодії із зовнішнім оточенням, має певні наслідки для можливостей його функціонування та розвитку [4., с. 112]. Криза підприємства – це вияв протиріч між показниками розвитку структурних елементів усередині підприємства або елементів зовнішнього середовища, які ставлять під загрозу подальший розвиток підприємства [4, с. 3].

Діапазон переліку кризових явищ, з якими стикається підприємство у процесі свого функціонування, є нескінченно великий, усі кризи, з якими зустрічаються підприємства у своїй діяльності, різноманітні та мають несприятливий вплив на діяльність. Л. О. Лігоненко, кризу прирівнює до загострення протиріч у соціально-економічній системі підприємства, що загрожує її існуванню в навколишньому середовищі [5, с.5].

Одне із найбільш ґрунтовних визначень поняття «криза на підприємстві», на нашу думку, запропонував І.А. Чорновіл, який вважає, що «це сукупність ситуацій, викликана екзо- та ендогенними факторами, яка порушує рівновагу системи підприємства, та, з часом, може приводити до зміни організаційного, економічного та виробничого механізму функціонування. Відповідно наслідки такої кризи є важкопрогнозованими та можуть носити як негативний, так і позитивний характер» [6, с.12].

Отже, криза підприємства - це незапланований, небажаний процес, який в змозі істотно перешкодити або навіть зробити неможливим функціонування підприємства.

Відповідно, до розглянутих літературних джерел, більшість науковців [7, с.26, 8, 9, с. 138, 10,11] пропонують виділяти такі види криз, як стратегічна криза, криза прибутковості, криза ліквідності, криза фінансової стійкості, ділової активності та прибутковості. Стратегічна криза означає втрату підприємством виробничого потенціалу, необхідного для перспективного

розвитку. Криза прибутковості означає, що підприємство ущемляє права власників капіталу, не виплачуючи дивіденди, відсотки, утрачає засоби для самофінансування і страхування діяльності. Криза ліквідності означає, що в зв'язку з тривалою неплатоспроможністю виникає необхідність розпродажу майна. Підходячи більш детально до класифікації фінансової кризи, можемо виділити наступні її види (рис 1.1).

Рис 1. Види кризи підприємства

Складено за джерелами [7, с.26, 8, 9, с. 138, 10,11]

Внутрішні криза викликані чинниками, що відбуваються всередині підприємства, зовнішні - викликані чинниками поза підприємством, та можуть стосуватися економіки чи економічного становища держави. Деструктивні кризи спричиняють руйнування підприємства, наприклад банкрутство, навпаки, структурні, можуть призводити до подальшого розвитку підприємства. Реальні кризи спричинені різними факторами, які мають підприємства при здійсненні своєї діяльності, віртуальні є штучно створеними, з метою змінити подальшу діяльність підприємства.

Швидкість і методи подолання кризи багато в чому залежать від того, які причини їх виникнення і як швидко криза буде виявлена. Причини кризового стану підприємства різноманітні, це і зміна ринкових умов, тиск конкурентів, зловживання з боку менеджерів або персоналу, діяльність перевіряючих або контролюючих державних органів, введення нових законів або інших нормативних актів, зміни в політичній ситуації, викликані перерозподілом влади, а також, стихійні лиха тощо. Вербівська Л.В., Кушнір І.В. [12], виділяють наступні причини кризи (рис 1.2.):

Рис. 1.2 Причини виникнення кризи
Складено за джерелом [12]

- Суб'єктивні, що пов'язані з досвідом; професійним рівнем; волюнтаризмом в управлінні; психологічними факторами;
- Об'єктивні, викликані потребою у модернізації і реструктуризації підприємств; глобальною рецесією, економічною депресією; циклічністю економік;
- Зовнішні, з'являються у результаті міжнародної співпраці; міжнародної конкуренції; міжнародних санкцій;
- Внутрішні, виникають на рівні держави; на рівні підприємства;
- Техногенні, що є результатом управлінських рішень; протиріччя між рівнем техніки і кваліфікацією персоналу;
- Природні, пов'язані з катаклізмами природного походження.

Не дивлячись на велику кількість можливих причин настання кризи, найбільш поширеними з них є ті, які виникають через помилки менеджерів організації, які вчасно не помітили або не звернули увагу на:

- змінюються показники діяльності підприємства, які можуть погіршити його стан;
- зміни на ринках збуту, а саме - попиту і пропозиції на товар, поява нових товарів і ін. ;
- зміни в соціумі, які можуть відбитися на діяльності підприємства;
- поява сильних конкурентів і ігнорування їх діяльності;
- зміна законодавчої бази щодо діяльності підприємства.

У більшості випадків криза є наслідком неефективного управління, та відсутність стратегії розвитку. Згідно статистичних даних в Україні 26,1% підприємств є збитковими (рис. 1.3). Позитивним, є той факт, що кількість збиткових підприємств з кожним роком зменшується, як і сума збитку, який вони отримали.

Діагностика кризи є одним з необхідних етапів, оскільки саме її результати дають можливість визначити глибину кризи, його масштаби, реальність і очікуваний час виникнення ситуації банкрутства, обґрунтувати заходи, необхідні для його подолання, оцінити можливості підприємства

щодо подолання кризи і прогнозування наслідків подальшого розвитку ситуації.

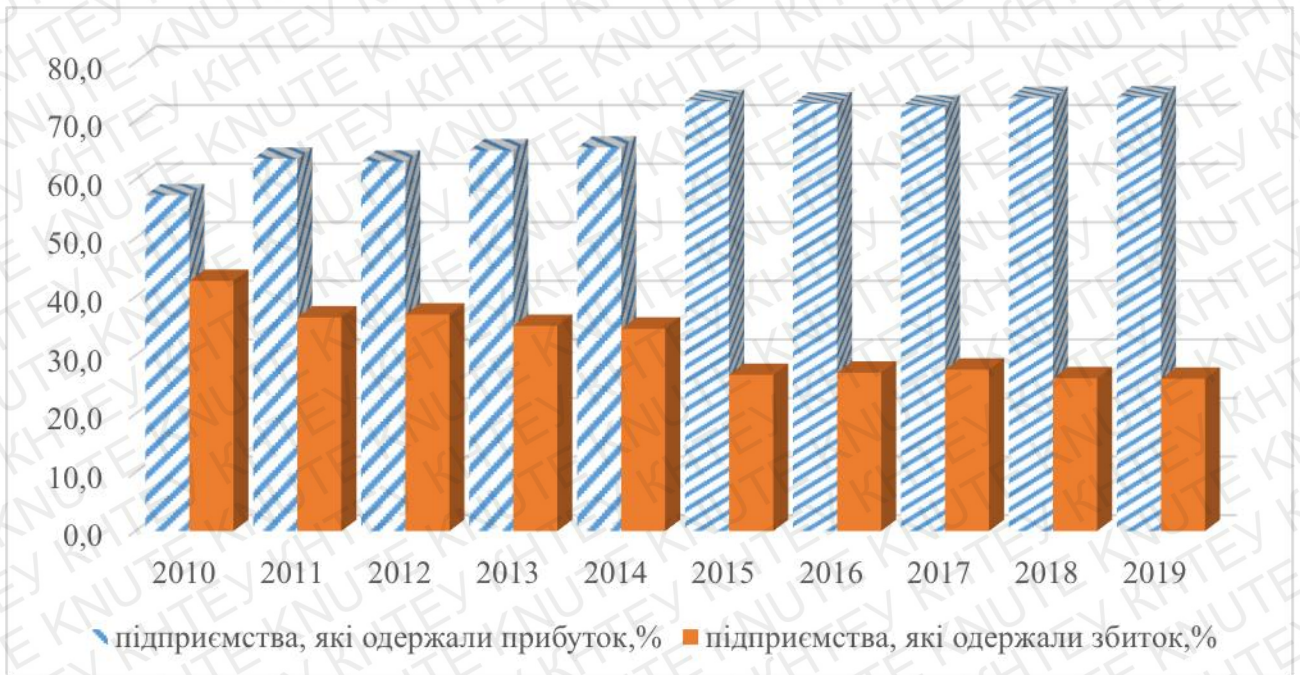

Рис 1.3. Результати діяльності підприємств України
Складено за джерелом [13]

Термін "діагностика" (від грец. *Diagnostikos* - здатний розпізнавати) дослівно перекладається із старогрецького як розпізнавання стану об'єкту за другорядними ознаками. Інший можливий переклад цього поняття - вивчення стану об'єкту, у тому числі і економічного, що відповідає традиційній термінології економічного аналізу [14].

Діагностика кризи вирішує завдання, зміст яких відображає її приналежність до реактивного управління: оцінка масштабності кризи; вивчення причин його освіти по бізнес-процесам для виділення точок розриву життєвого циклу організації; вибір варіанта застосування найбільш ефективних процедур банкрутства з точки зору законодавства (зовнішнє управління, фінансове оздоровлення, конкурсне виробництво, мирову угоду). Виходячи з завдань, можна виділити такі види діагностики (рис. 1.4):

Рис. 1.4. Види діагностики кризи [14, 15, с. 14]

Оперативна діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства орієнтована на обґрунтування поточних, оперативних управлінських рішень. Вона відстежує ключові сфери діяльності підприємства, перш за все, фінансовий стан, беззбитковість, матеріальні і інформаційні потоки, ризики, які властиві його діяльності.

Стратегічна діагностика служить оцінка ефективності вибраної стратегії діяльності, дослідження стратегічної позиції підприємства по окремих напрямках його діяльності, оцінка сильних і слабких сигналів, які одержує підприємство із зовнішнього середовища.

Бізнес-діагностика - це ретроспективне (на основі досягнутих результатів), оперативне (поточний стан) і перспективне (прогноз розвитку) комплексне дослідження господарської діяльності підприємства, необхідне для обґрунтування його господарської політики на майбутнє. Метою бізнес-діагностики є виявлення найважливіших проблем в діяльності підприємства і розробка на цій підставі програми коротко - і довгострокових заходів, які дадуть можливість підвищити ефективність і фінансові результати діяльності підприємства.

Внутрішня діагностика здійснюється за ініціативою керівництва підприємства і його власників.

Зовнішня діагностика здійснюється за ініціативою кредиторів підприємства (для визначення своєї позиції щодо найдоцільнішого типу поведінки щодо підприємства-боржника), потенційних санаторів (інвесторів), для яких проведення діагностики є необхідною складовою обґрунтування доцільності участі в санації підприємства (інвестування засобів в його розвиток).

Діагностика кризи підприємства являє собою сукупність методів, спрямованих на виявлення проблем, слабких і "вузьких" місць в системі управління, які є причинами неблагополучного фінансового стану та інших негативних показників діяльності. Діагностику можна розуміти і як оцінку діяльності компанії з точки зору отримання загального управлінського ефекту, і як визначення відхилень, існуючих параметрів системи від спочатку заданих, і як оцінку функціонування організації в рухомий, мінливого зовнішнього середовища з метою попередження криз.

Для того щоб діагностувати кризу необхідно досліджувати симптоми, які можуть привести до неї. Так, на думку Кондратенко Н.О., основні симптоми кризи на підприємстві характеризуються появою перших ознак негативних тенденцій, стійкістю цих тенденцій, ділових конфліктів, наростанням фінансових проблем тощо [17]. Лігоненко Л.О., пропонує розпізнавати кризову досліджуючи фактори, симптоми та причини її виникнення. (рис. 1.5).

Отже, діагностика кризи включає в себе комплекс методів, необхідних для оцінки поточного стану організації, виявлення причин погіршення кількісних і якісних показників її діяльності (рис 1.6).

Методи діагностики кризи в організації включають: моніторинг зовнішнього середовища і системний аналіз сигналів про можливі зміни стану і конкурентного статусу фірми, аудит фінансового стану, аналіз кредитної політики і заборгованості компанії, визначення ризиків, оцінку поточного стану організації та прогнозування її можливих станів в майбутньому.

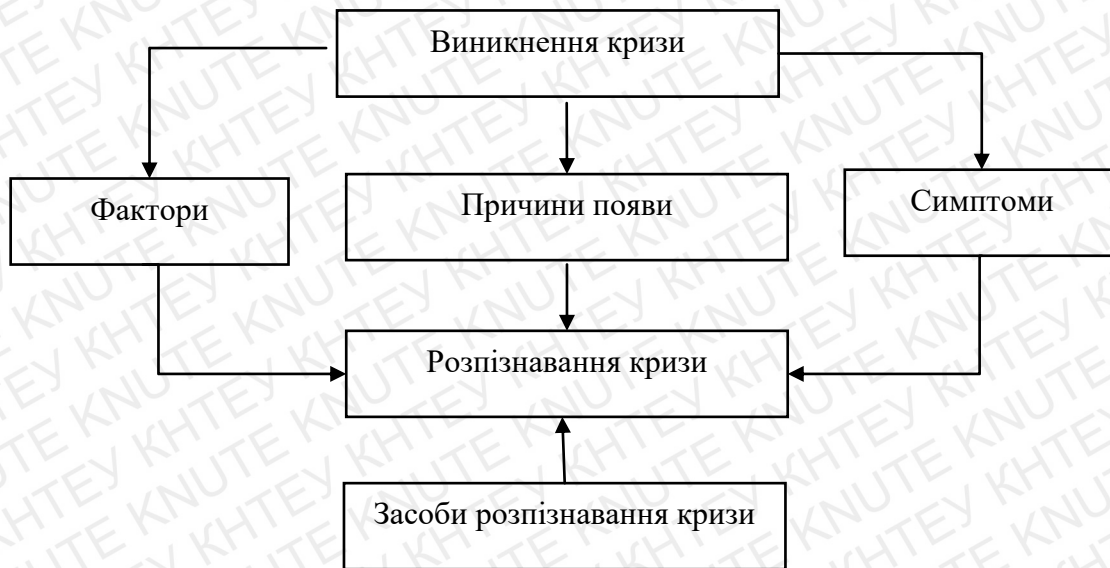

Рис.1.5 Схема виникнення та розпізнавання кризи [5.]

Причому в основі всіх існуючих методів діагностики кризового стану підприємства лежить їх підрозділ за ознакою на [3,5,7,9,14,15,17]:

- кількісні, які передбачають побудову факторної моделі, що дозволяє виявити і кількісно оцінити небезпечні для фінансової спроможності підприємства тенденції;
- -якісні, засновані на побудові системи неформалізованих ознак, інтуїтивно-логічний аналіз яких дозволяє формувати судження про наявність ймовірності банкрутства;
- комбіновані, що поєднують в собі перші два.

Мельник О.Г. [18, с.35] пропонує виокремлювати наступні методи діагностика за: характером оцінювання; формою відображення; рівнем дослідження; універсальністю; кількістю критеріїв (варто звернути більшу увагу на полікритеріальні методи); ступенем нормалізування; характером досліджуваних взаємозв'язків; спрямуванням (особливо важливими є поточні методи) та обґрунтуванням.

Рис 1.6. Методи діагностики кризи підприємства

Складено за джерелами [3,5,7,10,12]

Для діагностики кризового стану використовують наступні інструменти: статистика, моделювання, прогнозування, експеримент, експертиза, маркетингові дослідження тощо. Виходячи з зазначених інструментів, можемо визначити етапи діагностики кризи на підприємстві (рис 1.7.).

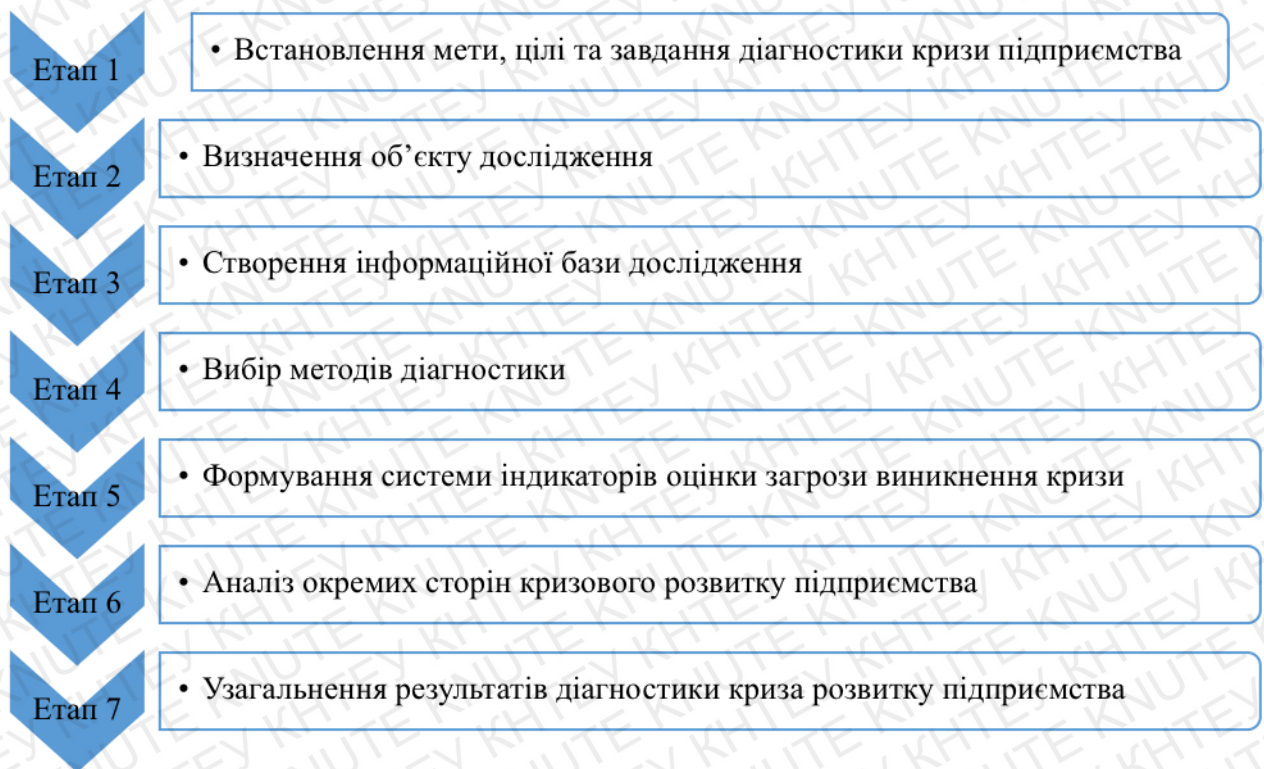

Рис. 1.7. Етапи діагностики криза на підприємстві

Складено за джерелами [5,9,17]

Діагностика кризи підприємства може бути проведена на основі фундаментального аналізу (Додаток А), метою проведення якого є підтвердження та поглиблення висновку стосовно фінансового стану підприємства – об'єкта дослідження. Для проведення цієї роботи використовується спеціальний інструментарій, зокрема, оцінка динамічної платоспроможності та грошових потоків підприємства, стохастичне та імітаційне моделювання руху коштів та виникнення їх дефіциту, розробка прогнозів та імовірних сценаріїв розвитку підприємства тощо [17]. Або за допомогою експрес-діагностики (Додаток Б) під якою розуміють процес оперативного оцінювання та ідентифікування стану досліджуваного об'єкта на предмет прогнозування настання або виявлення попередніх ознак і характерних особливостей криз на підприємстві з метою прийняття ефективних антикризових заходів [19].

Отже, умовах невизначеності середовища функціонування та динамічності його розвитку у передкризові, кризові та посткризові періоди, виникає необхідність у використанні ефективної управлінської технології, котра б дала змогу оперативно оцінити ймовірність настання кризи, чи виявити її тип за існуючими ознаками. Саме діагностика криз підприємства дає можливість отримати найбільш повне уявлення про досліджуваний об'єкт. Ефективність даного процесу забезпечується чітким розумінням та дотриманням послідовних етапів, до яких доцільно відносити: постановку мети, цілей та завдань; конкретизацію об'єктів дослідження; вибір методів здійснення; виокремлення переліку репрезентативних показників та здійснення їх розрахунку. Але, зрозуміло, що діагностика сама по собі не може вирішити проблему тому необхідно усунути справжню причину кризи, згладити його негативні прояви, усунути наслідки.

РОЗДІЛ 2.

ДОСЛІДЖЕННЯ КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «БЕРДИЧІВ-ЗЕРНО»

2.1 Оцінка фінансово-майнового стану ТОВ «Бердичів-зерно»

Стабільний фінансовий стан сільськогосподарського підприємства формується тоді, коли вихідні і вхідні грошові потоки скоординовано таким чином, щоб у будь-який час можна було виконати поточні платіжні зобов'язання. Невірно розраховані або порушені через погіршення умов діяльності підприємства строки залучення та використання капіталу руйнують його фінансову стійкість. Тому необхідно постійно слідкувати за тим, як існуюча форма фінансування впливає на рівень поточної та перспективної платоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Стійкий фінансовий стан підприємства формується в процесі всієї виробничої, комерційної та фінансової діяльності. Тому об'єктивна оцінка фінансового стану може здійснюватися лише за допомогою системи показників, що детально та всебічно характеризують господарську діяльність підприємства.

Оцінку фінансового стану можна провести на основі використання п'яти груп коефіцієнтів (рис 2.1.).

Показники оцінки фінансового стану мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність встановлення або продовження з ним відносин. Основні показники майнового стану підприємства представлені в табл.2.1.

За даними показників майнового стану можемо зробити наступні висновки, активи підприємства за досліджуваний період зросли, збільшується частка основних засобів у загальній активах, що є притриманим

для сільськогосподарських підприємства. Але у 2019 році, їх частка скорочується, за рахунок виведення зношених основних засобів, про що свідчить зростання коефіцієнту зносу у 2019 році. Негативним моментом є зменшення коефіцієнту мобільності активів

Рис.2.1. Групи показників оцінки фінансового стану підприємства [20,21,22]

На другому етапі, здійснимо оцінку ліквідності підприємства. Для оцінювання ступеня ліквідності підприємства використовують різні відносні показники ліквідності, що різняться набором ліквідних засобів, які використовують для покриття короткотермінових зобов'язань. Завдяки цьому можна визначити, як швидко підприємство може безперешкодно продати свої активи, одержати гроші і повернути борги у міру настання строку їх повернення. В залежності від того, якими платіжними засобами (активами) підприємство має можливість здійснити оплату своїх зобов'язань, розраховують різні фінансові показники (коефіцієнти поточної, швидкої та абсолютної ліквідності, коефіцієнт загального покриття (платоспроможності), коефіцієнт покриття довгострокових зобов'язань) [22, с.110-115].

Таблиця 2.1.

**Показники майнового стану ТОВ «Бердичів-зерно»
за період 2017-2019рр.**

Показники	2017	2018	2019	Абсолютний приріст, 2018 до 2017рр	Абсолютний приріст, 2019 до 2018рр
Підсумок балансу, тис.грн	6049,00	8901,00	8969,00	2852,00	68,00
Усього необоротні активи, тис.грн	2578,00	4295,00	4537,00	1717,00	242,00
Основні засоби, тис.грн	2578,00	4295,00	4082,00	1717,00	-213,00
Первісна вартість основних засобів, тис.грн	4241,00	6915,00	7404,00	2674,00	489,00
знос основних засобів, тис.грн	1663,00	2620,00	3322,00	957,00	702,00
Оборотні активи підприємства, тис.грн	3471,00	4606,00	4432,00	1135,00	-174,00
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,39	0,38	0,45	-0,01	0,07
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,61	0,62	0,55	0,01	-0,07
Частка основних засобів в активах	0,43	0,48	0,46	0,06	-0,03
Коефіцієнт мобільності активів	1,35	1,07	0,98	-0,27	-0,10

На основі розглянутої вище методики були розраховані основні показники ліквідності сільськогосподарського підприємства, які наведено в табл. 2.2. Отже, як свідчать дані табл.2.2. на підприємстві за останній звітний період, зменшуються оборотні активи підприємства, особливо грошові кошти, у той же час спостерігається зростання поточних зобов'язань на підприємстві. У зв'язку зі зазначеною динамікою погіршуються показники ліквідності підприємства, які і так мають значення нижче нормативного. Що стосується показника відношення дебіторської та кредиторської заборгованості, то рекомендоване значення показника = 1. На підприємстві цей показник нижче одиниці, це говорить про те, що підприємство здатне

фінансувати дебіторську заборгованість та частину інших активів за рахунок кредиторської заборгованості.

Таблиця 2.2.

**Динаміка показників ліквідності ТОВ «Бердичів-зерно»,
за період 2017-2019рр.**

Показники	2017	2018	2019	Абсолютний приріст, 2018 до 2017	Абсолютний приріст, 2019 до 2018
Оборотні активи підприємства, тис.грн	3471,00	4606,00	4432,00	1135,00	-174,00
Запаси, тис.грн	1430	1540	820	110,00	-720,00
Гроші та їх еквіваленти, тис.грн	36	402	56	366,00	-346,00
Дебіторська заборгованість, тис.грн	1507	1490	1768	-17,00	278,00
Поточні зобов'язання, тис.грн	3896	6773	6584	2877,00	-189,00
Коефіцієнт покриття	0,891	0,712	0,673	-0,21	-0,01
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,524	0,474	0,549	-0,07	0,10
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,009	0,062	0,009	0,05	-0,05
Відношення дебіторської кредиторської заборгованості та	0,39	0,22	0,27	-0,17	0,05

Зважаючи на те, що ділова активність характеризує усю сукупність зусиль підприємства щодо просування на ринках продукції, праці, капіталу, тому проаналізуємо показники ділової активності ТОВ «Бердичів-зерно» (табл 2.3.).

Найбільш істотно відбивають рівень ділової активності підприємства показники оборотності, що показують скільки отримано чистої виручки на одиницю фінансових ресурсів або активів.

Нормативних значень для показників ділової активності не встановлено. Оборотність активів вказує на ефективність використання усіх активів підприємства.

Таблиця 2.3.

**Динаміка показників ділової активності ТОВ «Бердичів-зерно»,
за період 2017-2019рр**

Показники	2017	2018	2019	Абсолютний приріст, 2018 до 2017	Абсолютний приріст, 2019 до 2018
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	15716	23095	24421	7379	1326
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	10 481	15974	16726	5493	752
Основні засоби, тис.грн	2578,00	4295,00	4082,00	1717	-213
Оборотні активи підприємства, тис.грн	3471,00	4606,00	4432,00	1135	-174
Дебіторська заборгованість, тис.грн	1507	1490	1768	-17	278
Запаси, тис.грн	1430	1540	820	110	-720
Власний капітал, тис.грн	1875	2201	2150	326	-51
Кредиторська заборгованість, тис.грн	3896	6773	6584	2877	-189
Коефіцієнт оборотності активів	0,70	0,77	0,68	0,07	-0,09
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,63	3,85	3,75	1,22	-0,11
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,76	1,08	0,91	0,32	-0,17
Строк погашення дебіторської заборгованості	34,67	23,68	24,35	-10,99	0,66
Строк погашення кредиторської заборгованості	119,87	121,89	145,74	2,02	23,85
Коефіцієнт оборотності запасів	1,28	2,69	3,54	1,41	0,85

Продовження табл. 2.3.

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,08	1,43	1,35	0,35	-0,08
Фондовіддача	2,00	1,68	1,46	-0,32	-0,22
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,10	2,83	2,81	0,73	-0,03

Значення показника означає суму чистого доходу, що генерує кожна гривня вкладених у підприємство коштів. Позитивним є зростання показника чистого доходу, що наглядно можемо побачити на рис 2.2. Позитивним є те, що темпи зростання чистого доходу перевищують за останній звітний період, темпи зростання собівартості реалізованої продукції. Однозначно позитивною тенденцією є збільшення значення коефіцієнту у динаміці. 2017-2018 рр спостерігалась позитивна динаміка, а у 2019 році спостерігаємо зниження даного показника, що є негативним.

Рис. 2.2. Динаміка чистого доходу та собівартості реалізованої продукції ТОВ «Бердичів-зерно», за період 2017-2019 рр

Фондовіддача свідчить про ефективність використання основних засобів. Показник вказує на те, скільки послуг або товарів було надано чи виготовлено із залученням кожної гривні основних засобів. Нормативною

тенденцією є також висхідна динаміка показника, але на підприємстві ми спостерігаємо негативну динаміку. Коефіцієнт оборотності обігових коштів – цей показник вказує на те, скільки оборотів здійснили оборотні активи. Високе значення показника свідчить про інтенсивну роботу підприємства. Коефіцієнт оборотності, не є високим, але це є притаманним для підприємств сільського господарства, негативним моментом є зниження цього показника.

Коефіцієнт оборотності запасів вказує на ефективність поточної політики управління запаси. Висока оборотність свідчить про продуманість тактики формування виробничих запасів, запасів готової продукції і т.д. Позитивним моментом, є зростання даного показника на підприємстві. Високі показники реалізації товарів та послуг при швидкій оборотності вказує на те, що період перебування запасів на складі є низьким, тобто відбувається мінімізація логістичних витрат. Період одного обороту запасів – вказує на те, скільки триває один оборот запасів. Позитивним є скорочення цього періоду. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості вказує на інтенсивність обертання заборгованості дебіторів перед підприємством. Високе значення показника свідчить про ефективну політику управління відносинами з постачальниками. Так низька сума заборгованості може свідчити, що підприємство надає комерційні кредити лише надійним клієнтам, вибудувало ефективні відносини з державними органами, оптимізувало інші сфери, в яких виникає дебіторська заборгованість. Позитивним є підвищення значення показника. Період погашення дебіторської заборгованості – тут також нормативним є скорочення тенденції.

Отже, можемо зазначити, що на підприємстві майже всі показники ділової активності мають тенденцію до зменшення.

Наступним етапом, розглянемо показники прибутковості підприємства. Прибутковість підприємства безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку та показує ефективність діяльності підприємств різних форм господарювання. Однак її не можна ототожнювати з абсолютною сумою

отриманого прибутку, оскільки прибутковість – це відносний показник, що вимірюється в коефіцієнтах або відсотках [20,22].

Перевагою показників прибутковості порівняно з показниками прибутку є більш широкі можливості порівняння. Позитивним для підприємства є зростання цих показників, що надасть можливості подальшого його успішного розвитку. Рентабельність - це інтегральний показник, що відображає ефективність роботи підприємства, що націлене на отримання прибутку у короткостроковій перспективі і який вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства. У такому визначенні підкреслено у яких випадках рентабельність є дійсно критерієм економічної ефективності діяльності підприємства, а також враховано, що різні показники рентабельності можуть свідчити про ефективність різних ділянок роботи менеджменту. На даний час в економіці спостерігаються складні кризові процеси. В таких умовах вкрай важливо шукати доступні резерви підвищення рентабельності, які дозволи б суб'єктам господарювання проводити безперебійну діяльність, здійснювати просте та розширене відтворення. Висока вартість позикових коштів, стрімке знецінення вартості національної валюти, малий внутрішній ринок - усі ці фактори сприяють підвищенню актуальності дослідження аспектів управління рентабельністю підприємства з метою забезпечення його ефективної роботи.

Аналіз показників прибутковості ТОВ «Бердичів-зерно» наведено у табл. 2.4.

Дані табл. 2.4, свідчать, що підприємство є прибутковим, крім того позитивним є тенденція до зростання цього показника за досліджуваний період, крім того можемо зазначити, що даний показник на підприємстві є в межах середнього значення показника по галузі (17-20%) [24].

Таблиця 2.4.

**Динаміка показників прибутковості ТОВ «Бердичів-зерно», за
період 2017-2019рр**

Показники	2017	2018	2019	Абсолютний приріст, 2018 до 2017	Абсолютний приріст, 2019 до 2018
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	15716	23095	24421	7379	1326
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	10 481	15974	16726	5493	752
Валовий прибуток, тис.грн	5235	7121	7695	1886	574
Витрати підприємства, тис.грн	5629	7226	8095	1597	869
Чистий фінансовий результат, тис.грн	38	56	78	18	22
Власний капітал, тис.грн	1875	2201	2150	326	-51
Підсумок балансу, тис.грн	6049,00	8901,00	8969,00	2852	68
Рентабельність капіталу, %	0,63	0,63	0,87	0,00	0,24
Рентабельність власного капіталу, %	2,03	2,54	3,63	0,52	1,08
Рентабельність реалізованої продукції, %	49,95	44,58	46,01	-5,37	1,43
Рентабельність продажу, %	0,24	0,24	0,32	0,00	0,08
Рентабельність господарської діяльності, %	0,68	0,77	0,96	0,10	0,19

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що своєчасна і регулярна діагностика основних показників фінансової-господарської діяльності сільськогосподарського, дає змогу знизити ймовірність виникнення кризових фінансових ситуацій і сприяє стабілізації фінансово-майнового стану підприємства.

2.2. Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Бердичів-зерно»

Наступним етапом, зробимо оцінку фінансової стійкості підприємства. Цей етап аналізу фінансового стану підприємства дозволяє визначити поточний рівень фінансової стійкості підприємства серед можливих варіантів – абсолютна фінансова стійкість, задовільна, проблемний фінансовий стан, кризовий стан. Альтернативним способом визначення стану підприємства за цим напрямком є аналіз відносних показників фінансової стійкості. Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення [25].

Існують два основні підходи до визначення фінансової стійкості. Згідно з першим, фінансову стійкість компанії можна зрозуміти на основі визначення співвідношення позикового та власного капіталу. Згідно з другим підходом, підприємство є фінансово стійким, якщо у нього достатньо власних оборотних активів. Також говорячи про довгострокову перспективу розвитку компанії, слід пам'ятати, що фінансова стійкість залежить і від співвідношення доходів та витрат. Навіть якщо в компанії є певні проблеми із поточною платоспроможністю, у майбутньому позитивний фінансовий результат дозволить збалансувати вхідні та вихідні грошові потоки, що зробить компанію фінансово стійкою [24]. З цього слідує, що висока рентабельність компанії позитивно впливає на здатність компанії проводити стабільну діяльність. Значний вплив на фінансову стійкість має також розмір позикового капіталу по відношенню до власного капіталу або загальної суми фінансових ресурсів. Компанія може стабільно функціонувати в умовах високої фінансової залежності від коштів кредиторів. Проте зміна ринкової ситуації, інші негативні впливи зовнішнього та внутрішнього середовища можуть призвести до того, що компанія не зможе відповідати за процентними зобов'язаннями та зобов'язаннями щодо повернення тіла

кредиту. Тому висока частка зобов'язань створює загрози фінансовій стійкості підприємства у середньо- та довгостроковій перспективах.

Абсолютна фінансова стійкість буває надзвичайно рідко, адже підприємства намагаються залучити додаткові позикові ресурси для підвищення рівня збуту, що зумовлює значне накопичення запасів порівняно із наявним обсягом власних грошових коштів. За умови наявності такого фінансового стану довіра до підприємства є максимальною, імовірність повернення коштів кредиторам є високою. Задовільна фінансова стійкість зустрічається найчастіше, свідчить про ефективну фінансову діяльність та здатність забезпечувати безперервний збутовий та виробничий процес. Проблемна фінансова стійкість означає підвищений ризик неповернення коштів акціонерам, адже у випадку погіршення ринкової кон'юнктури платоспроможність суб'єкта господарювання різко знизиться. Кризовий фінансовий стан може виникнути при втраті частини власного капіталу, що зумовлює переважання обсягу запасів над власними обіговими коштами, довгостроковими та короткостроковими позиковими джерелами. У такому випадку платоспроможність є мінімальною і необхідно негайно здійснювати заходи реструктуризації або ліквідації підприємства.

Стійкість фінансового стану підприємства залежить від оптимальної структури джерел капіталу (від співвідношення власних і позикових коштів), від структури активів підприємства і насамперед від співвідношення основних і оборотних коштів, а також від рівноваги активів і пасивів підприємства за функціональною ознакою [25, с. 107-108].

Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Бердичів-зерно» відображено у табл. 2.5.

За показниками фінансової стійкості ТОВ «Бердичів-зерно», можемо стверджувати, що підприємство є фінансово нестійким, так як показники є нижчими ніж нормативні значення. Серед найбільш значущих показників фінансової стійкості вважається коефіцієнт автономії, який показує частку власного капіталу підприємства у загальній сумі коштів, авансованих у його

діяльність. Чим вищим є значення цього показника, тим вищим є рівень фінансової стійкості підприємства і тим воно є більш незалежним від зовнішніх джерел фінансування.

Таблиця 2.5.

Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Бердичів-зерно», за період 2017-2019 рр

Показники	2017	2018	2019	Абсолютний приріст, 2018 до 2017	Абсолютний приріст, 2019 до 2018
Власний капітал, тис.грн	1875,00	2201,00	2150,00	326,00	-51,00
Поточні зобов'язання, тис.грн	3896,00	6773,00	6584,00	2877,00	-189,00
Оборотні активи підприємства, тис.грн	3471,00	4606,00	4432,00	1135,00	-174,00
Підсумок балансу, тис.грн	6049,00	8901,00	8969,00	2852,00	68,00
Коефіцієнт автономії	0,31	0,25	0,24	-0,06	-0,01
Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів	0,48	0,32	0,33	-0,16	0,00
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,31	0,25	0,24	-0,06	-0,01
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,07	-0,24	-0,24	-0,17	0,00
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	-0,12	-0,47	-0,49	-0,35	-0,02

Мінімальне (нормативне) значення цього коефіцієнта 0,5. На підприємстві цей показник менше нормативного та має негативну динаміку. Істотне значення також має коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами, який є індикатором здатності підприємства фінансувати оборотні активи за рахунок власних фінансових ресурсів. Високе значення свідчить про фінансову стійкість підприємства і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і

зовнішніх джерел фінансування. На підприємстві ми бачимо негативну тенденцію, відбувається скорочення оборотних активів, та коефіцієнтів маневреності власного капіталу та забезпеченості власними оборотними коштами.

Також оцінити фінансову стійкість можливо за допомогою трьохфакторної моделі. Абсолютними показниками фінансової стійкості є показники, що характеризують стан запасів і забезпеченість їх джерелами формування.

Для оцінки стану запасів і витрат використовують дані групи статей "Запаси" II розділу активу балансу.

Для характеристики джерел формування запасів використовують три основні показники:

1. Наявність власних оборотних коштів (ВОК) - різниця між капіталом і резервами (I розділ пасиву балансу) і необоротні активи (I розділ активу балансу). Цей показник характеризує чистий оборотний капітал. Його збільшення в порівнянні з попереднім періодом свідчить про подальший розвиток діяльності підприємства. У формалізованому вигляді наявність обігових коштів можна записати як

$$\text{ВОК} = \text{ВД} - \text{НА}, \quad (2.1)$$

де ВД - власні джерела (розділ I (код рядка 1495) пасиву балансу);

НА - необоротні активи (I розділ (код рядка 1095) активу балансу).

2. Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат (ВД), що визначається за формулою:

$$\text{ВД} = \text{ВОК} + \text{ДЗ}, \quad (2.2)$$

де ДЗ – довгострокові зобов'язання (розділ II (код рядка 1595) пасиву балансу)

3. Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат (ОД):

$$\text{ОД} = \text{ВД} + \text{КПК}, \quad (2.3)$$

де КПК - короткострокові позикові кошти (розділ III (код рядка 1600) пасиву балансу).

Відповідно можна виділити і три показники забезпеченості запасів джерелами їх формування:

1. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (ДВОК):

$$\Delta\text{ВОК} = \text{ВОК} - 3, (2.4)$$

де 3 - запаси (II розділ (код рядка 1100) активу балансу).

2. Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових джерел формування запасів (ДВД):

$$\Delta\text{ВД} = \text{ВД} - 3. (2.5)$$

3. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів (ДОД):

$$\Delta\text{ОД} = \text{ОД} - 3. (2.6)$$

Зазначені вище показники забезпеченості запасів джерелами їх формування інтегруються в трикомпонентний показник S:

$$S = \{\Delta\text{ВОК}; \Delta\text{ВД}; \Delta\text{ОД}\}, (2.7)$$

характеризує тип фінансової стійкості:

1) $S = \{1; 1; 1\}$, тобто $\Delta\text{ВОК} \geq 0$; $\Delta\text{ВД} \geq 0$; $\Delta\text{ОД} \geq 0$ абсолютна стійкість

2) $S = \{0; 1; 1\}$, тобто $\Delta\text{ВОК} < 0$; $\Delta\text{ВД} \geq 0$; $\Delta\text{ОД} \geq 0$ нормальна стійкість, яка гарантує платоспроможність підприємства;

3) $S = \{0; 0; 1\}$, тобто $\Delta\text{ВОК} < 0$; $\Delta\text{ВД} < 0$; $\Delta\text{ОД} \geq 0$ нестійкий фінансовий стан, що характеризується порушенням платоспроможності, підприємства, коли відновлення рівноваги можливо за рахунок поповнення джерел власних коштів і прискорення оборотності запасів;

4) $S = \{0; 0; 0\}$, тобто $\Delta\text{ВОК} < 0$; $\Delta\text{СВ} < 0$; $\Delta\text{ОД} < 0$ кризовий фінансовий стан, за якого підприємство є неплатоспроможним і знаходиться на межі банкрутства, бо основний елемент оборотного капіталу - запаси не забезпечені джерелами їх покриття.

Показники розрахунку наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

**Трикомпонентний показник типу фінансового стану
ТОВ «Бердичів-зерно», за період 2017-2019рр**

Показники	2017	2018	2019
Власний капітал, тис.грн	1875,00	2201,00	2150,00
Довгострокові зобов'язання, тис.грн	278	235	235
Необоротні активи, тис.грн	2578,00	4295,00	4537,00
Власний оборотний капітал	-425,00	-1859,00	-2152,00
Короткострокові позикові кошти, тис.грн	3896,00	6773,00	6584,00
Запаси, тис.грн	1430	1540	820
Наявність власних і довгострокових позикових джерел	-147,00	-1624,00	-1917,00
Основні джерела формування запасів	3749,00	5149,00	4667,00
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (ΔВОК)	-1855,00	-3399,00	-2972,00
Надлишок (+) або недолік (-) власних і довгострокових джерел формування запасів (ΔВД)	-1577,00	-3164,00	-2737,00
Надлишок (+) або недолік (-) загальної величини основних джерел формування запасів (ΔОД)	2319,00	3609,00	3847,00
Нестійкий фінансовий стан		{0; 0; 1}	

Розраховавши трикомпонентний показник типу фінансової ситуації (тобто $\Delta\text{ВОК} < 0$; $\Delta\text{ВД} < 0$; $\Delta\text{ОД} \geq 0$), можемо зробити висновок, що для ТОВ «Бердичів-зерно» характерний нестійкий фінансовий стан, так як запаси перекриваються лише сукупними джерелами фінансування. А це свідчить про порушення платіжного балансу підприємств, хоча у них ще є можливість відновлення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних короткострокових джерел фінансування в оборот підприємств, однак це теж чревате виникненням значних фінансових ускладнень у зв'язку з можливим затриманням строків їх погашення.

Отже, можемо зазначити, що фінансовий стан на ТОВ «Бердичів-зерно» є нестійкий, а це в свою чергу характеризується порушенням його поточної платоспроможності, виникненням необхідності залучення додаткових позикових джерел фінансування запасів. Джерелом фінансування

запасів підприємства є їхні власні оборотні кошти, довгострокові зобов'язання та короткострокові кредити. Проведені розрахунки показників фінансової стійкості підприємства свідчать про наявні порушення платіжного балансу підприємства, рівноваги між його активами та джерелами фінансування, неналежну структуру розподілу власного капіталу, що характеризує підприємство як підприємства з нестійким фінансовим станом.

2.3. Діагностика загрози банкрутства ТОВ «Бердичів-зерно»

Фінансова криза на підприємстві може виникати на будь-якій стадії його економічного розвитку і, незважаючи на значну кількість внутрішніх та зовнішніх причин, як правило є ознакою неефективного менеджменту на підприємстві. Найбільш поширеною є ситуація, коли діагностика фінансової кризи на підприємстві своєчасно не була проведена і криза набрала значний розмах та загрожує банкрутством та ліквідацією. У цьому сенсі доцільно порівняти кризу з хворобою підприємства, яку, як відомо, легше попередити і перемогти на ранній стадії. Ранні прояви фінансової кризи можна розглядати як сигнал до необхідних змін і вчасне їх виявлення дозволяє легко здолати кризу. У сільському господарстві тривалий виробничий цикл і залучення грошових коштів на значний період часу ускладнює боротьбу з кризою, що і зумовлює більш високу вразливість підприємств до втрати платоспроможності. Для уникнення цього надзвичайно актуальною є проблема своєчасної експрес-діагностики фінансової кризи на сільськогосподарських підприємствах.

За сучасних умов господарювання в Україні, питання визначення ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств стоїть особливо гостро, оскільки значна частина підприємств перебуває у складному фінансовому стані.

В умовах політичної й економічної нестабільності діяльність підприємств ускладнюється різними кризовими ситуаціями, результатом яких може стати фінансово-економічна неспроможність або банкрутство, і як наслідок втрата робочих місць та збільшення соціальної напруженості в суспільстві. Тому є важливим своєчасне і якісне проведення фінансовими службами оцінки ймовірності банкрутства підприємств України для виявлення ознак неплатоспроможності суб'єкта господарювання та розробки способів її усунення [26, с. 88; 26, с. 90].

Одним із методів раннього виявлення проявів кризи є дискримінантний аналіз, перевагами якого є простота розрахунків, зосередження уваги на найбільш значимих індикаторах розвитку кризи, переважно однозначність і зрозумілість висновків. Натепер науковцями побудовано та апробовано велику кількість дискримінантних моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємства, які у своїй основі містять різні показники господарської діяльності та покликані на ранній стадії діагностувати погіршення фінансового стану підприємства.

У практиці дискримінантного аналізу фінансового стану та ймовірності банкрутства підприємств розроблено чимало зарубіжних та вітчизняних моделей, зокрема: моделі Альтмана (1983 р., США), Спрінгейта (1978 р.), Романа Ліса (Канада), Таффлера (1977 р., Великобританія), система коефіцієнтів Бівера (США), модель Савицької (1999 р., Білорусь), модель Давидової-Белікова або Іркутська дискримінантна модель (Росія), R-модель прогнозу ризику банкрутства Р.С. Сайфулліна і Г.Г. Кадикова (Росія), модель Терещенко (2003 р., Україна), Z-модель Чупіса для сільськогосподарських підприємств (1999 р., Україна), модель Ковальової (Україна) [27].

Найбільш поширеними є закордонні моделі: Е.Альтмана, Г.Спрінгейта, Р.Ліса, Р.Таффлера, а також вітчизняні моделі: універсальна дискримінантна (О.Терещенка) та А.Матвійчука [28,29, 30] (Додаток В).

Тому з метою ефективного управління сільськогосподарськими підприємствами потрібно своєчасна оцінка ризику банкрутства, що дозволяє попередити або мінімізувати негативні наслідки.

Ми вважаємо, що в процедурі проведення аналізу неспроможності і оцінки ризику банкрутства сільськогосподарських підприємств, необхідно враховувати деякі особливості, пов'язані зі специфікою цієї галузі виробництва.

Так, наприклад, для отримання об'єктивного аналізу господарської діяльності сільськогосподарських підприємств показники поточного року повинні порівнюватися ні з попереднім роком, а з середніми даними за попередні 3-5 років, адже результати діяльності цієї галузі виробництва багато в чому залежать від природно-кліматичних умов. Для сільськогосподарських підприємств характерна сезонність виробництва. Це викликає нерівномірність використання трудових ресурсів, матеріалів, техніки, неритмічно реалізується продукція і надходить виручка.

Ще однією особливістю галузі можна вважати те, що сільськогосподарське виробництво має справу з живими організмами. Що обумовлює вплив на результати його діяльності не тільки економічних, а й біологічних, хімічних і фізичних законів. Це значно ускладнює вимірювання впливу факторів на рівень його розвитку.

Розрахунки за основними моделями, що наведені у додатку Г, згруповані табл.2.9-2.11.

За даними розрахунків у табл 2.9 за моделями Е.Альтмана, Г.Спрінгейта, Р. Ліса та Р.Таффлера ми бачимо, що загроза банкрутства для підприємства є низькою.

Також, розглянемо оцінку ймовірності банкрутства за моделями А.Матвійчука та Терещенко О. (табл 2.10)

Таблиця 2.9

**Показники оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Бердичів-зерно»
за моделями Е.Альтмана, Г.Спрінгейта, Р. Ліса, Р.Таффлера,
за період 2017-2019рр**

Назва моделі	Значення за коефіцієнтами	Значення показника		
		2017	2018	2019
Е.Альтмана	K1	-0,1	-0,2	-0,2
	K2	0,0	0,0	0,0
	K3	0,0	0,0	0,0
	K4	0,4	0,3	0,3
	K5	2,6	2,6	2,7
	Z	2,8	2,61	2,7
		низька	низька	низька
Г.Спрінгейта	K1	4,0	3,6	3,7
	K2	0,0	0,0	0,0
	K3	0,0	0,0	0,0
	K4	2,6	2,6	2,7
	Z	5,2	4,7	5,0
			загроза мінімальна	загроза мінімальна
Р. Ліса	K1	0,05	0,03	0,03
	K2	0,87	0,80	0,86
	K3	0,00	0,00	0,01
	K4	0,45	0,33	0,32
	Z	0,08	0,08	0,08
			низька	низька
Р.Таффлера	K1	1,25	1,06	1,13
	K2	0,83	0,69	0,65
	K3	0,69	0,75	0,76
	K4	2,60	2,59	2,72
	Z	0,69	0,67	0,69
			низька	низька

Як, бачимо за даними табл. 2.10 за моделями О. Терещенко та А. Матвійчука підприємство також має низьку ймовірність банкрутства

Таблиця 2.10

**Показники оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Бердичів-зерно»
за моделями О. Терещенко та А.Матвійчука за період 2017-2019рр**

Назва моделі	Значення за коефіцієнтами	Значення показника		
		2017	2018	2019
1	2	3	4	5
О. Терещенко	K1	4,0	3,6	3,7
	K2	1,6	1,4	1,4
	K3	0,0	0,0	0,0
	K4	0,0	0,0	0,0
	K5	0,1	0,1	0,0

Продовження 2.10

1	2	3	4	5
	K6	2,6	2,6	2,7
	Z	6,6	5,8	6,1
		Банкрутство не загрожує	Банкрутство не загрожує	Банкрутство не загрожує
А.Матвійчука	K1	1,35	1,07	0,98
	K2	4,03	3,57	3,71
	K3	8,38	10,49	11,36
	K4	0,38	0,39	0,37
	K5	-0,12	-0,40	-0,49
	K6	0,69	0,75	0,76
	K7	0,45	0,33	0,32
	Z	1,80	1,68	1,74
		низька	низька	низька

Крім того здійснено оцінку ймовірності банкрутства за методикою, що надана у постанові НБУ «Про затвердження положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 та зі внесеними змінами від 23.01.2018. (табл 2.11).

Таблиця 2.11

**Показники оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Бердичів-зерно»
за інтегральним показником фінансового стану боржника,
за період 2017-2019рр**

Значення за коефіцієнтами	Значення показника		
	2017	2018	2019
1	2	3	4
K5	49,80	35,18	17,89
K8	135,68	149,02	143,67
K10	-0,07	-0,12	-0,24
K11	0,26	0,18	0,27
K12	0,07	0,28	0,12
K13	0,03	0,03	0,03
X5	-0,544	-0,54	-0,54
X8	1,161	1,16	1,16
X10	-0,962	-0,44	0,28
X11	0,493	0,49	0,49
X12	0,406	0,78	0,41
X13	0,66	0,66	0,63
Z	3,12	3,53	3,65
	4 клас	3 клас	3 клас
	0,05-0,09	0,02-0,04	0,02-0,04

За даними табл.2.11 бачимо, що підприємство за останній рік покращило свої позиції, та є досить надійним.

Для більшої наглядності, згрупуємо показники за отриманими моделями Розглянувши дані фінансової звітності підприємства визначимо схильність підприємства до банкрутства (табл. 2.12)

Таблиця 2.12.

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Бердичів-зерно» за 2017-2019 рр

Методики оцінки ймовірності банкрутства	2017	2018	2019
Е.Альтмана	2,8 (низька)	2,61 (низька)	2,7 (низька)
Г.Спрінгейта	5,2 (низька)	5,8 (низька)	6,1 (низька)
Р.Ліса	0,08 (низька)	0,08 (низька)	0,08 (низька)
Р.Таффлера	0,69 (низька)	0,67 (низька)	0,69 (низька)
О.Терещенка	6,6 (низька)	5,8 (низька)	6,1 (низька)
А.Матвійчука	1,8 (низька)	1,68 (низька)	1,74 (низька)

Таким чином, для визначення фінансового потенціалу підприємства за моделями оцінки ймовірності банкрутства краще скористатися декількома моделями, щоб отриманий результат був якісним та точним. В такому випадку, може йти мова про отримання достовірного результату щодо фактичного рівня фінансового потенціалу підприємства. Наведені вище моделі дають змогу визначити фінансову стійкість підприємства, що і є головним фактором при оцінюванні фінансового потенціалу підприємства (табл 2.13)

Отримані показники за різними моделями вказують на те, що ймовірність банкрутства ТОВ «Бердичів-зерно» є мінімальна. Діяльність підприємства прибуткова, проте фінансова стійкість багато в чому залежить від змін, як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі. Не дивлячись на те, що підприємство має низьку схильність до банкрутства, все ж таки необхідно звернути увагу на те, що у підприємства зростає поточна кредиторська заборгованість та знижуються оборотні активи.

Таблиця 2.13

**Результати оцінки ймовірності банкрутства
ТОВ «Бердичів-зерно» за 2017-2019 рр**

Методики оцінки ймовірності банкрутства	Ймовірність банкрутства		Ймовірність банкрутства		Ймовірність банкрутства	
	2017		2018		2019	
	так	ні	так	ні	так	ні
Е.Альтмана		+		+		+
Г.Спрінгейта		+		+		+
Р.Ліса		+		+		+
Р.Таффлера		+		+		+
О.Терещенка		+		+		+
А.Матвійчука		+		+		+

Таким чином, для об'єктивності результатів оцінки ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств недостатньо застосування двох-трьох загальноприйнятих методик. Галузеві особливості досліджуваних підприємств вимагають обліку таких чинників, як нестабільний прибуток або збитковість діяльності протягом декількох звітних періодів, низькі коефіцієнти рентабельності або її відсутність, низька платоспроможність і великий відсоток використання позикових коштів.

РОЗДІЛ 3

ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ТОВ «БЕРДИЧІВ-ЗЕРНО»

З проведених розрахунків у розділі 2, нами було встановлено, що фінансовий стан на ТОВ «Бердичів-зерно» є нестійкий, а це в свою чергу характеризується порушенням його поточної платоспроможності, виникненням необхідності залучення додаткових позикових джерел фінансування запасів. Джерелом фінансування запасів підприємства є їхні власні оборотні кошти, довгострокові зобов'язання та короткострокові кредити. Проведені розрахунки показників фінансової стійкості підприємства свідчать про наявні порушення платіжного балансу підприємства, рівноваги між його активами та джерелами фінансування. Але не дивлячись на нестійкий фінансовий стан загроз банкрутству підприємства немає. Але для того щоб покращити фінансовий стан необхідно фінансово стабілізувати підприємство.

Система заходів для підтримки фінансового стану передбачає:

- постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього станів підприємства;
- розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства;
- розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення;
- впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації;
- координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами [31].

Основні напрями щодо зміцнення фінансового стану ТОВ «Бердичів-зерно» наведено на рис 3.1.

Першочерговим етапом у покращанні фінансового стану підприємства є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу.

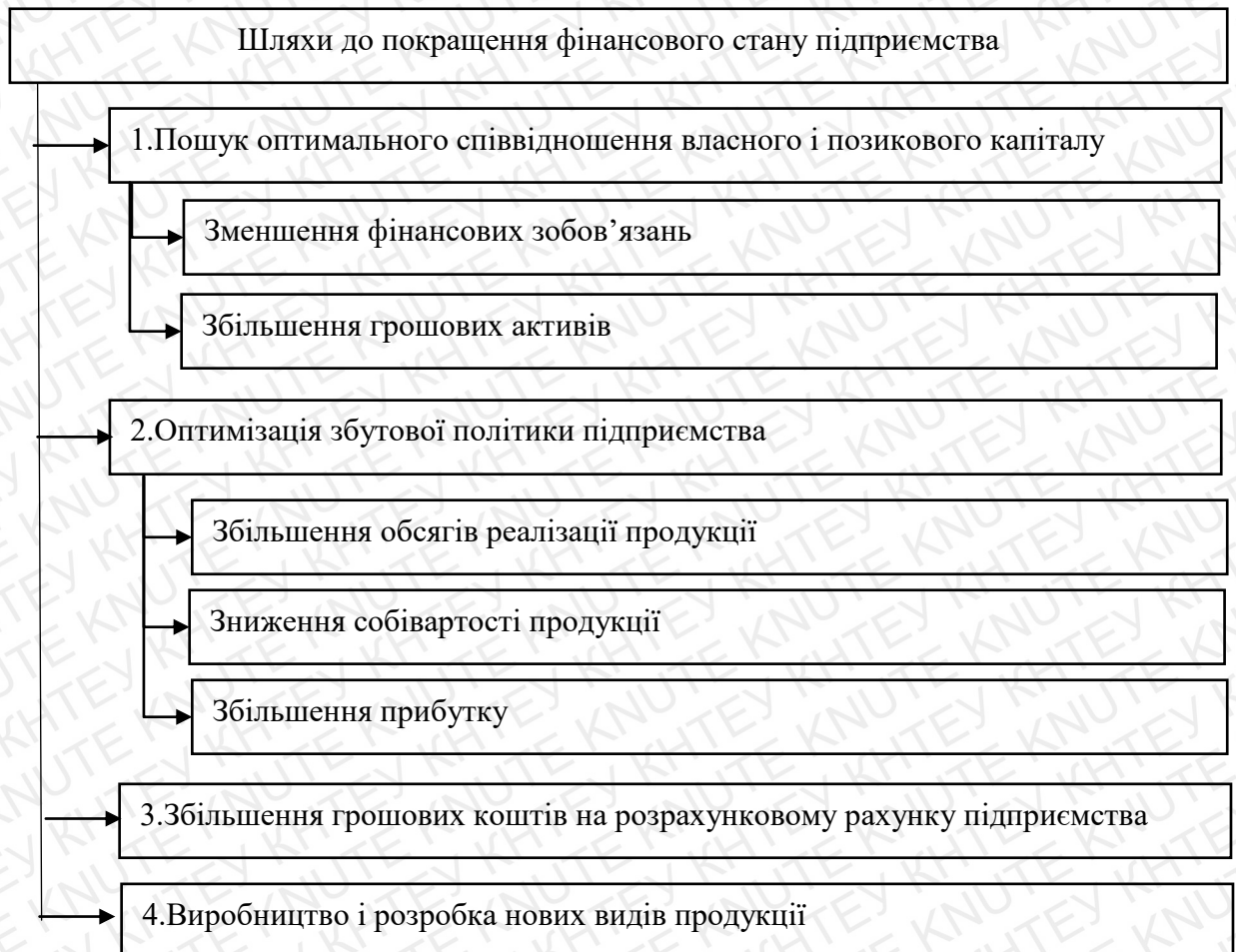

Рис. 3.1. Шляхи до покращення фінансового стану підприємства

Основним заходом покращення фінансового стану є збільшення виручки від реалізації, розмір якої залежить від: обсягів реалізації продукції; ціни одиниці продукції, що реалізується. Щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально активізувати збутову діяльність підприємства.

Бажаний результат можна отримати наданням знижок покупцям, помірними зменшеннями цін, застосуванням масової реклами. Не існує для всіх підприємств єдиного рецепту збільшення обсягів реалізації. Тип заходів залежить від особливостей конкретного підприємства та обраної ним

стратегії маркетингу. Так для підприємств сільського господарства характерно щорічне зростання цін на їх продукції (Додаток Г). У 2020 році ціни на аграрну продукції, зокрема на продукцію рослинництва зростуть на 106% [32]. Крім того на зростання чистого доходу від реалізації впливають і обсяги реалізації у натуральному об'ємі. Зважаючи на погані погодні умови Міністерство економіки прогнозує зменшення обсягів врожаю на 3% [33]. Отже, можемо прогнозувати, виходячи з зазначених факторів зростання обсягів реалізації продукції на 103%. Плановий обсяг реалізації розрахуємо виходячи з економіко-статистичного методу, факторно-аналітичного та з урахуванням тенденцій, що склалися у зовнішньому середовищі. Розрахунок чистого доходу від реалізації продукції на плановий період наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2.

Прогнозування чистого доходу від реалізації ТОВ «Бердичів-зерно»

Показники	Формули розрахунку	Значення за період			Прогноз
		2017	2018	2019	
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації, тис.грн	ЧДф ф	15716	23095	24421	-
Середньорічний темп росту чистого доходу, тис.грн	ТРсоч_ф	1,26			
Плановий чистий дохід від реалізації за економіко-статистичним методом, тис.грн	$\text{ЧДпл} = \text{ЧДф} * \text{ТРвр_ф}$	-	-	-	30855,16
Прогноз темпу ВВП на 2020 рік, %	Тввп[34]	-4,8%			
Темп інфляції 2020	Ті[34]	11%			
Мультиплікатор доходів	$M = \text{Тввп} / \text{Тс}$	0,75			
Плановий чистий дохід від реалізації на основі мультиплікатора ВВП, тис.грн	$\text{ЧДпл} = M * (1 + \text{Ті}) * \text{ЧД}_{2019}$				20438
Темп росту чистого доходу		1,03			
Плановий чистий дохід від реалізації продукції за рахунок зміни факторів зовнішнього середовища, тис.грн					25153,63

Таким чином, з урахування тенденцій, що склалися на ринку сільгосппродукції, у якості планових показників доцільно взяти значення 25153,63 тис.грн.

Для збільшення чистого фінансового результату підприємству варто оптимізувати витрати. Що стосується собівартості продукції, то вона складає близько 70% від чистого доходу, і вплинути на неї підприємству важко, так як ціни на сировину і матеріали постійно зростають. Тому варто залишити їх на попереднього року виходячи з їх частки у чистому доході. Але підприємство може оптимізувати адміністративні витрати та витрати на збут, які хоч і не беруть участі у створенні продукції, але необхідні для нормального функціонування виробництва, та мають вплив на значення фінансового результату від операційної діяльності. Так частка цих витрат за останній звітний період зросла з 14% до 29%. Так можна зменшити витрати загально корпоративні витрати та на утримання основних засобів, що дозволить знизити ці витрати на 4%. Зменшення витрат на збут, в умовах кризи не призведе до великих втрат, можна використати більш дешеві методи просування продукції, що дозволить знизити ці витрати на 5%. Зважаючи на те, що за 2019 рік зросли інші операційні витрати, у плановому році необхідно звернути увагу на запаси, так як основному зростання цих витрат відбулося за рахунок втрат від знецінення запасів, а це дозволить зменшити витрати на 10%. Прогноз фінансових результатів підприємства у плановому періоді наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.3.

Планування чистого прибутку ТОВ «Бердичів-зерно», тис. грн

Показники	2019	Напрями оптимізації	2020
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	24421	↑3%	$24421 * 1,03 = 25153,63$
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	16726	На рівні 2019р	$25153,63 * 0,68 = 17227,8$

Продовження табл. 3.3.

1	2	3	4
<i>Валовий: прибуток</i>	7695		7925,85
Інші операційні доходи	495	На рівні 2019р	495
Адміністративні витрати	4990	↓4%	$(4990/24421)*25153,63*0,96 = 4934,1$
Витрати на збут	2523	↓5%	$(2523/24421)*25153,63*0,95 = 1815,1$
Інші операційні витрати	582	↓10%	$582*0,9 = 523$
<i>Фінансовий результат від операційної діяльності:</i>	95		494,2
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	95		494,2
Податок на прибуток	17		88,85
Чистий прибуток (збиток)	78		405,23

Таким чином, з урахуванням запропонованих нами рекомендацій щодо оптимізації діяльності підприємства прогноз чистого прибутку складе 405,23 тис. грн.

Наступним етапом є розробка балансового плану. Планове значення по основним засобам розрахуємо виходячи з тенденцій що склалися та коефіцієнту зносу. Середній темп зростання первісної вартості основних засобів за аналізований період склав 135%, але зважаючи на економічну кризу навряд, за таких умов підприємство буде збільшувати у таких обсягах основні засоби, тому за основу візьмемо темп росту за останній період – 107%. Планова первісна вартість основних засобів складе: $7404*1,07 = 7927$ тис.грн. Середня норма амортизації у 2019 році складає: $912/7404 = 0,12$. Тоді у плановому році амортизація буде становити 915, 24 тис. грн. Сума зносу збільшиться на амортизацію і складе: $3322+915,24 = 4237,24$ тис.грн. Залишкова вартість основних засобів у 2020 р. буде становити: $7927 - 4237,24 = 3689,76$ тис.грн. Що стосується оборотних активів то, запаси, дебіторську заборгованість, грошові кошти, інші оборотні активи визначимо через періоди обороту, що склалися у попередньому році. Витрати майбутніх періодів, залишимо незмінними, так як протягом останніх двох років, їх сума не змінювалась.

Зважаючи на те, що ми вказували на зменшення витрат на запаси, тому підприємству варто звернути увагу на цю статтю активів, так як продукція з якою має справу підприємство є такою що швидко псується, а також ушкоджується шкідниками, то знизити запаси можна за рахунок зниження цін на неї, у періоди застою на ринку, і це дозволить знизити запаси на 5%. Також, підприємству необхідно звернути увагу на дебіторську заборгованість, так як за останній звітний період вона зросла на 18%. Одним зі шляхів зниження дебіторської заборгованості за товари та послуги є надання системи знижок надійним партнерам, що у свою чергу позитивно вплине на прискорення обертання коштів вкладених у дебіторську заборгованість, та призведе зменшення дебіторської заборгованості на 3%.

Що стосується планових показників по власному та позиковому капіталу. Так, враховуючи сучасне становище, більшу частину чистого прибутку підприємства доцільно капіталізувати (реінвестувати в розвиток підприємства), тому в 2020 році планується сплатити відсотки засновникам в розмірі 20% від суми чистого прибутку. Отже, 80% чистого прибутку буде капіталізовно.

Кредиторська заборгованість за послуги є основним, причому безкоштовним, джерелом позикового капіталу на підприємстві, та її наявність не є загрозою втрати платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, так як це отримані від замовників аванси за аудиторські та консультаційні послуги. Тому її планування може бути здійснено з урахуванням тенденцій змін у попередніх періодах (через оборотність). Прогнозний баланс ТОВ «Бердичів-зерно» наведено у табл 3.4.

За попередніми розрахунками джерела формування активів перевищують активи на 647,21 тис.грн В такій ситуації можна скоротити обсяги залучення підприємством позикових коштів. Насамперед, це стосується кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Враховуючи сьгоднішні реалії, навряд чи постачальники будуть особливо зацікавлені в продажу запасів підприємству на умовах відстрочки платежу.

Таблиця 3.4.

Прогнозні показники балансу ТОВ «Бердичів-зерно», тис.грн

Актив	На 31.12.2019р.	На 31.12.2020 р. (план)
Незавершені капітальні інвестиції	455	455(без змін)
Основні засоби	4082	7927-4273,42 = 3653,73
первісна вартість	7404	7404*1,07 = 7927
знос	3322	4273,24
Необоротні активи	4537	4108,76
Запаси	820	ПОззв*С/Впл/365*(100-5)/100= =802,33
Поточні біологічні активи	14	14(без змін)
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1768	(1768/24421*365)*25153/365*0,97=1766,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	11	(11/24421*365)*25153/365=11,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	308	(308/24421*365)*25153/365=317,24
Гроші та їх еквіваленти	56	(56/24421*365)*25153/365=57,68
Витрати майбутніх періодів	480	480(без змін)
Інші оборотні активи	975	(975/24421*365)*25153/365= 1004,25
Оборотні активи	4432	3959,24
Баланс	8969	8068
Пасив		
1. Власний капітал, всього у т.ч.	2150	2474
Зареєстрований капітал	1589	1589
Додатковий капітал	505	505
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	56	56+405*0,8=380
2. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	235	235
3. Поточні зобов'язання, всього у т.ч.	6584	5359
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3717,0	(3717/16726*365)*17227/365 = =3828,37 – 1364 = 2464,24
Кредиторська заборгованість по розрахункам	932,0	(932/16726*365)*17227/365 = 959,92
розрахунками зі страхування	189	189
розрахунками з оплати праці	253	253
одержаними авансами	1275	1275
Інші поточні зобов'язання	218	218
Баланс	8969	9432,22 після коректування 8068

Тому можливість зменшити товарну кредиторську заборгованість є досить сприятливим фактом для підприємства. Отже, для даного підприємства на кінець планового періоду (на 31.12.20) кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги внаслідок скорочення обсягу становитиме:

$3828,37 - (9432,22 - 8068) = 2464,15$ тис.грн. Таким чином, досягається рівність балансу.

Прогноз грошових потоків ТОВ «Бердичів-зерно» наведено у табл 3.5.

Таблиця 3.5

Прогноз грошових потоків ТОВ «Бердичів-зерно» на 2020 рр., тис.грн

Показники	Розрахунок планового показника	2020
Чистий прибуток	План доходів і витрат	405,23
Амортизація	План доходів та витрат	234,9
Зміна дебіторської заборгованості товари та послуги	1766-1768	-2
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	11,3-11	0,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	317,24-308	9,24
Зміна запасів	802,3-820	-17,7
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3181,16-3717	-535,84
Кредиторська заборгованість по розрахункам	959,92-932	20,92
Чистий грошовий потік від операційної діяльності		115,5

За отриманими прогнозними показниками здійснимо оцінку ймовірності банкрутства за методикою, що надана у постанові НБУ «Про затвердження положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 та зі внесеними змінами від 23.01.2018. (табл 3.6).

Таблиця 3.6.

**Прогнозні показники оцінки ймовірності банкрутства ТОВ
«Бердичів-зерно» за інтегральним показником фінансового стану
боржника**

Значення за коефіцієнтами	Значення показника	
	2019	2020
K5 показник повного обороту запасів (запаси/собівартість реалізованої продукції), днів	17,89	17,00
K8 період обороту кредиторської заборгованості (Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги/собівартість реалізованої продукції)	143,67	113,54
K10 маневреність власного капіталу (оборотні активи за вирахуванням поточних зобов'язань/валюту 20балансу)	-0,24	-0,17
K11 показник покриття боргу чистим доходом (короткострокові та довгострокові зобов'язання/чистий дохід від реалізації продукції)	0,27	0,22
K12 показники покриття боргу прибутком до амортизації та оподаткування (фінансовий результат до оподаткування та амортизація/короткострокові та довгострокові зобов'язання)	0,12	0,25
K13 частка неопераційних елементів балансу (неопераційні активи/валюту балансу)	0,03	0,04
X5	-0,54	-0,54
X8	1,16	1,16
X10	0,28	-0,44
X11	0,49	1,34
X12	0,41	0,78
X13	0,63	0,66
Z	3,65	4,05
	3 клас	3 клас
	0,02-0,04	0,02-0,04

Дані даними табл. 3.6 свідчать, що підприємство за окремими позиціями покращило свої позиції, а це дало змогу втримати позиції які були покращені у 2019 році.

Отже, напрями, що запропоновані у третьому розділі дозволять покращити фінансові результати діяльності підприємства та залишитись на таким підприємством, що має незначну схильність до банкрутства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Зважаючи на те, що у сучасних умовах, підприємство може зикнутися з цілою низкою проблем, які можуть спровокувати гостру кризу, що супроводжується різким погіршенням показників діяльності, таких як: ліквідність, платоспроможність, рентабельність, фінансова стійкість. Тому проведені дослідження у випускній кваліфікаційній роботі дали можливість зробити наступні висновки.

Так, дослідивши теоретичні аспекти діагностики кризових явищ, дозволили дослідити сутність поняття «криза», та визначити, що це є незапланований, небажаний процес, який в змозі істотно перешкодити або навіть зробити неможливим функціонування підприємства.

Крім того було виділено такі основні види кризи на підприємстві, як: за місцем виникнення; за масштабами охопту; за причинами; за періодом; за ступенем дії на діяльність; залежно від стадії життєвого циклу підприємства; за наслідками.

Було досліджено причини виникнення кризового стану підприємства, до яких можемо віднести: суб'єктивні; об'єктивні; зовнішні; внутрішні; техногенні; природні. Але, не дивлячись на велику кількість можливих причин настання кризи, найбільш поширеними з них є ті, які виникають через помилки менеджерів організації, тобто є наслідком неефективного управління, та відсутність стратегії розвитку. А це вказує на необхідність здійснення діагностики кризових явищ на підприємстві. Діагностика кризи вирішує завдання, зміст яких відображає її приналежність до реактивного управління: оцінка масштабності кризи; вивчення причин його освіти по бізнес-процесам для виділення точок розриву життєвого циклу організації; вибір варіанта застосування найбільш ефективних процедур банкрутства з точки зору законодавства (зовнішнє управління, фінансове оздоровлення, конкурсне виробництво, мирову угоду). Сама, діагностика кризи включає в

себе комплекс методів, необхідних для оцінки поточного стану організації, виявлення причин погіршення кількісних і якісних показників її діяльності

Діагностика кризи підприємства може бути проведена на основі фундаментального аналізу, метою проведення якого є підтвердження та поглиблення висновку стосовно фінансового стану підприємства – об'єкта дослідження. Саме діагностика криз підприємства дає можливість отримати найбільш повне уявлення про досліджуваний об'єкт. Ефективність даного процесу забезпечується чітким розумінням та дотриманням послідовних етапів, до яких доцільно відносити: постановку мети, цілей та завдань; конкретизацію об'єктів дослідження; вибір методів здійснення; виокремлення переліку репрезентативних показників та здійснення їх розрахунку.

Діагностика фінансової кризи на ТОВ «Бердичів-зерно» була проведена за наступними видами аналізу. Спочатку було оцінено фінансово-майновий стан підприємства. Так, показники майнового стану вказують на зростання активів підприємства 100,7%. Зростання активів відбувається за рахунок збільшення необоротних на 105,9%, що стосується оборотних активів, то у 2019 році вони зменшились на 4%. Негативним моментом є зменшення коефіцієнту мобільності активів. Аналіз ліквідності показав, що на підприємстві погіршуються показники ліквідності, які і так мають значення нижче нормативного. Що стосується показника відношення дебіторської та кредиторської заборгованості, то рекомендоване значення показника = 1. На підприємстві цей показник нижче одиниці, це говорить про те, що підприємство здатне фінансувати дебіторську заборгованість та частину інших активів за рахунок кредиторської заборгованості. Аналіз ділової активності ТОВ «Бердичів-зерно» показав, що за останній період показники погіршились, так спостерігаємо зниження коефіцієнту оборотності активів (з 0,77 у 2018 році до 0,68 у 2019 році), коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості, фондівіддачі. Аналіз прибутковості дозволяє заявити про те, що підприємство є рентабельним і спостерігаємо позитивну їх динаміку.

На наступному етапі було здійснено оцінку фінансової стійкості підприємства, яка показала, що підприємство має нестійкий фінансовий стан, що свідчить про порушення платіжного балансу підприємств, хоча у них ще є можливість відновлення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних короткострокових джерел фінансування в оборот підприємств, однак це теж може привести до виникнення значних фінансових ускладнень у зв'язку з можливим затриманням строків їх погашення.

Проведена діагностика загрози банкрутства підприємства, що виконана була за різними підходами, дозволила зробити наступний висновок: ймовірність банкрутства ТОВ «Бердичів-зерно» є мінімальна. Діяльність підприємства прибуткова, проте фінансова стійкість багато в чому залежить від змін, як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі. Не дивлячись на те, що підприємство має низьку схильність до банкрутства, все ж таки необхідно звернути увагу на те, що у підприємства зростає поточна кредиторська заборгованість та знижуються оборотні активи.

У третьому розділі визначено основні шляхи фінансової стабілізації підприємства, серед основних можемо назвати наступні: пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу; оптимізація збутової політики підприємства; збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства; виробництво і розробка нових видів продукції. Крім того за допомогою моделі сталого зростання, яка є регулятором оптимальних темпів приросту обсягів реалізації продукції, було визначено оптимальний темп приросту чистого доходу від реалізації продукції, за умови перегляду структури капіталу (збільшення позикового капіталу на 10%) та збільшення чистого прибутку на 10%. Забезпечення майна підприємства джерелами фінансування, зокрема, більш дешевими позиковими джерелами сприяє зростанню прибутковості підприємства та приросту рентабельності власного капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. За рік в Україні збанкрутували 1,5 тисяч компаній, понад 2 тисячі - на черзі. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/02/7/620113/>
2. CNA - Corporate News Agency. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.facebook.com/pg/cna.ua/posts/>
3. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством : [навч. посіб.] / В.О. Василенко – К. : ЦУЛ, 2003. – 351 с
4. Пономаренко В.С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи : [навч. посіб.] / В.С. Пономаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 323 с
5. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: Підручник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 824^с.
6. Чорновіл І.А. Сутнісна характеристика кризи підприємства та причини її виникнення / І.А. Чорновіл // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2011. – № 2, Т. 1. – С. 10-13.
7. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : Навч. посібник / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 412 с
8. Прохорова Ю. В. Антикризове фінансове управління підприємством: автореф. на здобуття наук. ступеню канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Ю. В. Прохорова. – К., 2008. – 20 с.
9. Управління фінансами підприємства : Підручник / І. О. Бланк, Г. В. Ситник, В.С. Андрієць – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 792 с.
10. Василенко Л.П. Фінанси підприємства у схемах і таблицях: наочний посібник / Л.П. Василенко, Л.В. Гут, О.П. Оксеєнко. – К.: Дакор, 2006. – 344 с
11. Коваленко О. В. Концепція життєвого циклу підприємства та кризові фактори / [Електронний ресурс] / О. В. Коваленко // Бізнес-навігатор: науково-виробничий журнал. – 2010. – № 1. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/biznes/2010_1/2010/01/100104.pdf
12. Вербівська Л.В., Кушнір І.В., Романюк А.С. Діагностика кризового стану підприємств у сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс]: // «Молодий вчений». – 2018. - № 12 (64). – С. 250-255. Режим доступу:: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12/60.pdf> .
13. Державна служба статистики України: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
14. Скібіцька Л.І. Антикризівий менеджмент [текст] : навч. посіб. / Л.І. Скібіцька, В.В. Матвеев, В.І. Щелкунов, С.М. Подреза. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 584 с.

15. Кукоба В.П. Управління антикризовою діяльністю підприємства: [навч. посіб.] / В.П. Кукоба. – К.: КНЕУ, 2008. — 400 с., с.14
16. Кондратенко Н. О., Азарченкова М. К. Дослідження кризових явищ та проблеми антикризового управління в Україні [Електронний ресурс]://Збірник наукових праць ВНАУ Серія: Економічні науки №3 (80).: Режим доступу: 2013 <https://core.ac.uk/download/pdf/78065739.pdf>
17. Антикризовий менеджмент: опорн. консп. лекц. для студ. спец. 703 "Менеджмент освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки "магістр" /уклад.: Т. С. Пічугіна, Л. І. Безгінова, О. М. Шарапова; Харк.держ. ун-т харчування та торгівлі. – Харків: ХДУХТ, 2015. - 131с.
18. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: [монографія] / О.Г. Мельник; за наук. ред. д.е.н., проф. О.С. Кузьміна. Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2010.— 344с.
19. Маслак О. І. Основні етапи оцінювання стратегічного потенціалу підприємства / О. І. Маслак, Л. А. Квятковська // Економічні науки. Сер. : Економіка та менеджмент. - 2012. - Вип. 9(1.1). - С. 201-210.
20. Цал-Цалко Ю. С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія, практика та інтерпретація / Державний комітет статистики України; Державна академія статистики, обліку та аудиту; Житомирський держ. технологічний ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 505 с.
21. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Національний ун-т харчових технологій. – К.: Кондор, 2005. – 196с
22. Шило В. П., Верхоглядова Н. І., Ільїна С. Б., Темченко А. Г., Брадул О.М. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства: Навч.посібник для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Кондор, 2008. – 240 с
23. Рентабельність українських агрокомпаній впала до п'ятирічного мінімуму// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/biz/markets/rentabelnist-silskogo-gospodarstva-v-ukrajini-znizilasya-do-minimumu-z-2015-roku-novini-ukrajini-50037280.html>
24. Кобилецький В. Р., Відносні показники фінансової стійкості / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/100-vidnosni-pokaznyku-finansovoi-stiikosti>
25. Дегтярьова В.М. Фінансовий аналіз: навчально-методичний посібник / В.М. Дегтярьова, К.Ю. Мамченко. – Донецьк: ДонДУУ, 2011.- С.186-187
26. Глушук О.М. Зарубіжні методи аналізу ймовірності банкрутства неплатоспроможного підприємства / О.М. Глушук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2011. – № 21. – С. 87–95.

27. Злотнікова Є.М. Оцінка фінансового стану та ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств / Є.М. Злотнікова // Вісник Запоріж. нац. ун-ту : зб. наук. пр. Екон. науки. – Запоріжжя : Запоріж. нац. ун-т, 2011. – № 2. – С. 39-45.

28. Матвійчук А.В. Нечіткі, нейромережеві та дискримінантні моделі діагностування можливості банкрутства підприємств / А.В. Матвійчук // Нейро-нечіткі технології моделювання в економіці: науково-аналітичний журнал / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана»; відп. ред. А.В. Матвійчук. – 2013. – № 2. – С. 71–118.

29. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібник / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 412 с.

30. Лепейко Т.І. Аналіз сучасних методик прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / Т.І. Лепейко, Т.О. Доценко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2011. – № 1. – С. 73–78.

31. Конєва Н.О., Шаповалова І.О. Шляхи покращення фінансового стану підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/16_13.pdf. 4, с.59

32. Зведена таблиця індексів цін реалізації сільськогосподарської продукції за останні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/agroprice/>

33. Мінекономіки уточнило прогноз урожаю зерна на 2020 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiki-utochnilo-prognoz-urozhayu-zerna-na-2020-rik>

34. Макроекономічний прогноз на 2020-2022 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://mof.gov.ua/uk/macroeconomic_forecast_for_2020-2022-379

Додатки

Додаток А

Показники фундаментальної діагностики

Показники платоспроможності	Показники стану та структури капіталу	Показники оборотності	Показники рентабельності
Рівень поточного дефіциту грошових коштів	Коефіцієнт кратності відсотків	Оборотність ліквідних коштів	Економічна рентабельність
Коефіцієнт синхронності грошових потоків	Диференціал фінансового левериджу	Оборотність дебіторської заборгованості покупців	Запас фінансової стійкості
Коефіцієнт рівномірності надходження грошових коштів	Рівень загрози ініціювання банкрутства	Оборотність дебіторської заборгованості постачальників	Питома вага постійних витрат
Коефіцієнт рівномірності використання грошових коштів	Коефіцієнт забезпеченості боргу реальними активами	Тривалість вивільнених грошових коштів	Рівень вірогідного погіршення фінансових результатів

Додаток Б

Система показників-індикаторів кризового стану та загрози банкрутства підприємства

№ з/п	Показник	Алгоритм розрахунку	Напрямок використання	Нормативне значення / напрям зміни
1	2	3	4	5
1. Показники платоспроможності				
1.1.	Коефіцієнт негайної (абсолютної) ліквідності	Грошові кошти, їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції / Поточні зобов'язання, забезпечення, доходи майбутніх періодів	Оцінка можливостей розрахунку за короткостроковими зобов'язаннями найближчим часом; оцінка ефективності використання вільних грошових коштів.	0,2 – 1,0
1.2.	Загальний коефіцієнт покриття (коефіцієнт поточної ліквідності)	Оборотні активи / Поточні пасиви	Загальна оцінка ліквідності підприємства, його можливостей покриття коротко-строкових зобов'язань за рахунок усіх обігових коштів протягом року, кредитоспроможності підприємства.	1,0 – 3,0
1.3.	Проміжний коефіцієнт покриття	Обігові активи – Товарно-матеріальні запаси / Поточні пасиви	Оцінка ступеня покриття короткострокових зобов'язань за рахунок грошових коштів та дебіторської заборгованості	
1.4.	Рівень операційної платоспроможності	Грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції / Середньоденний обсяг витрат на здійснення діяльності	Оцінка достатності грошових активів для покриття поточних витрат на здійснення господарсько-фінансової діяльності	
1.5.	Рівень ліквідності простроченої заборгованості	Грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції / Заборгованість,	Оцінка можливості негайного погашення заборгованості, термін сплати якої минув	

		термін сплати якої минув		
1.6.	Індекс ліквідності обігових коштів	Частка даного виду обігових коштів у їх загальному обсязі / Середній період перетворення на ліквідні кошти активів даної групи	Узагальнена оцінка ступеня ліквідності підприємства, тобто середньої кількості днів, необхідних для перетворення усіх поточних активів на ліквідні кошти	
2. Показники стану та структури капіталу				
2.1.	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	Власні обігові кошти / Обігові кошти	Оцінка структури обігових коштів за джерелами формування – за рахунок власного капіталу чи заборгованості	0,3 – 0,4
2.2.	Рівень простроченої заборгованості	Заборгованість, термін сплати якої минув / Загальний обсяг заборгованості	Рівень простроченої заборгованості в загальному обсязі заборгованості	Мінімізація
2.3.	Коефіцієнт фінансової автономії	Власний капітал / Загальний обсяг капіталу (активів)	Оцінка рівня фінансування діяльності за рахунок власних коштів.	< 0,5
2.4.	Коефіцієнт заборгованості	Позиковий капітал / Загальний обсяг капіталу (активів)	Оцінка рівня заборгованості підприємства в загальному обсязі його капіталу	> 0,5
2.5.	Коефіцієнт фінансового левериджу	Власний капітал / Позиковий капітал	Оцінка наявності власних коштів на одиницю позикових, що забезпечує при необхідності їх повернення кредиторам	< 1 – 1,5
2.6.	Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	Кредиторська заборгованість / Дебіторська заборгованість	Оцінка ступеня перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською	1,0

3. Показники оборотності (ділової активності)				
3.1.	Оборотність обігових коштів	Чиста виручка від реалізації продукції/ Середній обсяг обігових активів	Оцінка швидкості обороту всіх обігових коштів підприємства.	Прискорення
3.2.	Оборотність товарно-матеріальних запасів	Собівартість реалізованої продукції / Середній обсяг товарно-матеріальних запасів	Оцінка швидкості обороту товарно-матеріальних запасів.	Прискорення оборотності товарно-матеріальних запасів, але за умови достатнього їх обсягу для нормальної господарської діяльності
3.3.	Оборотність дебіторської заборгованості	Чиста виручка від реалізації продукції/ Середній обсяг дебіторської заборгованості	Оцінка швидкості обороту дебіторської заборгованості.	Прискорення оборотності
3.4.	Тривалість операційного циклу	Середній період обороту запасів + Середній період погашення дебіторської заборгованості	Оцінка довжини операційного (торговельного) циклу, тобто періоду з моменту вкладання коштів у товарні запаси до отримання виручки від їх продажу	Зменшення довжини операційного циклу
3.5.	Оборотність кредиторської заборгованості	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) / Середній обсяг кредиторської заборгованості	Оцінка середнього періоду погашення кредиторської заборгованості, тобто часу, на який кредитується підприємства з боку своїх господарських партнерів.	
3.6.	Тривалість фінансового циклу	Середній період обороту запасів + Середній період погашення дебіторської заборгованості – Середній період погашення кредиторської	Оцінка довжини обороту грошових коштів підприємства, тобто періоду за який вивільняються грошові кошти	

		заборгованості		
4. Показники рентабельності				
4.1.	Чиста рентабельність (збитковість) власного капіталу	Чистий прибуток (збиток) / Середній обсяг власного капіталу	Оцінка рівня отримання чистого прибутку на одиницю власного капіталу підприємства, критерій для котирування акцій підприємства на біржі.	Максимізація позитивного значення, відсутність або скорочення від'ємного
4.2.	Звичайна рентабельність (збитковість) власного капіталу (до оподаткування)	Фінансовий результат звичайної діяльності до оподаткування / Середній обсяг власного капіталу	Оцінка рівня звичайного результату діяльності до оподаткування на одиницю власного капіталу	Максимізація позитивного значення, відсутність або скорочення від'ємного
4.3.	Рентабельність активів	Чистий прибуток / Середній обсяг активів	Оцінка обсягу отримання чистого прибутку в розрахунку на одиницю майна, яке знаходиться в розпорядженні підприємства	
4.4.	Рентабельність обороту (продаж)	Прибуток від реалізації / Чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Оцінка результатів господарської діяльності підприємств, обсяг прибутку на одиницю обороту.	
4.5.	Рентабельність операційних витрат	Фінансовий результат від операційної діяльності / Операційні витрати	Оцінка ефективності поточних витрат підприємства, їх окупності; розмір прибутку на одиницю витрат підприємства	
4.6.	Рівень втрати власного капіталу	Непокритий збиток / Наявний власний капітал	Оцінка рівня втрати наявного власного капіталу у зв'язку зі збитками поточного та минулих періодів.	Мінімізація або відсутність

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства

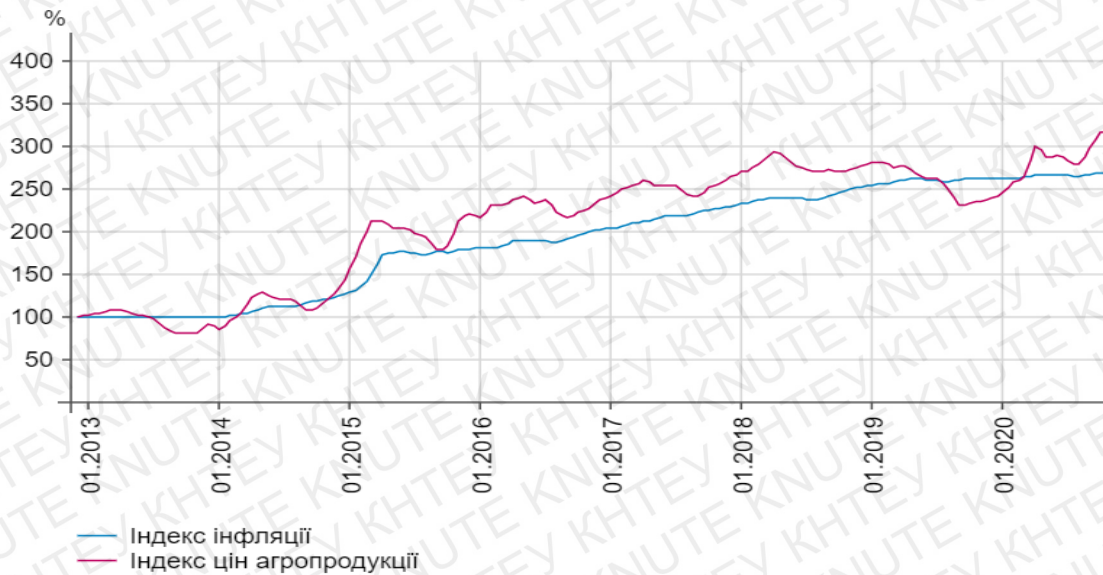
Назва моделі	Розрахункова формула та коефіцієнти	Варіанти оцінки значень Z-показника
Е.Альтмана (для підприємств, акції яких не котируються на біржі)	$Z = 0,717 \times K1 + 0,847 \times K2 + 3,107 \times K3 + 0,42 \times K4 + 0,998 \times K5,$ де K1, K2, K3, K4, K5 – коефіцієнти: K1 – середньорічна величина власних оборотних коштів / середньорічна вартість активів; K2 – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток) / середньорічна вартість активів; K3 – фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток) / середньорічна вартість активів; K4 – середньорічна вартість власного капіталу / середньорічна величина зобов'язань і забезпечень; K5 – чистий дохід від реалізації продукції / середньорічна вартість активів	$Z < 1,23$ – висока ймовірність банкрутства підприємства; $Z \geq 1,23$ – невелика ймовірність банкрутства підприємства
Г.Спрінгейта	$Z = 1,03 \times K1 + 3,07 \times K2 + 0,66 \times K3 + 0,4 \times K4,$ де K1, K2, K3, K4 – коефіцієнти: K1 – середньорічна величина власних оборотних коштів / середньорічна вартість активів; K2 – фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток) / середньорічна вартість активів; K3 – фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток) / середньорічна величина поточних зобов'язань і забезпечень; K4 – чистий дохід від реалізації продукції / середньорічна вартість активів	$Z < 0,862$ – фінансовий стан підприємства нестабільний і його з достовірністю до 92 % можна віднести до категорії потенційних банкрутів; $Z \geq 1,23$ – стабільний фінансовий стан підприємства, загроза банкрутства мінімальна
Р.Ліса	$Z = 0,063 \times X1 + 0,092 \times X2 + 0,057 \times X3 + 0,001 \times X4,$	$Z < 0,037$ – підприємство під загрозою банкрутства;

	<p>де X_1, X_2, X_3, X_4 – коефіцієнти: X_1 – середньорічна вартість оборотних активів / середньорічна вартість активів; X_2 – валовий прибуток (збиток) / середньорічна вартість активів; X_3 – нерозподілений прибуток (непокритий збиток) / середньорічна вартість активів; X_4 – середньорічна вартість власного капіталу / середньорічна величина зобов'язань і забезпечень</p>	<p>$Z > 0,037$ – стабільний фінансовий стан підприємства</p>
Р.Таффлера	<p>$Z = 0,03 \times X_1 + 0,13 \times X_2 + 0,18 \times X_3 + 0,16 \times X_4$, де X_1, X_2, X_3, X_4 – коефіцієнти: X_1 – валовий: прибуток (збиток) / середньорічна величина поточних зобов'язань і забезпечень; X_2 – середньорічна вартість оборотних активів / середньорічна величина зобов'язань і забезпечень; X_3 – середньорічна величина поточних зобов'язань і забезпечень / середньорічна вартість активів; X_4 – чистий дохід від реалізації продукції/середньорічна вартість активів</p>	<p>$Z > 0,3$ – підприємство має гарну довгострокову перспективу діяльності; $Z < 0,2$ – ймовірність банкрутства підприємства</p>
О.Терещенка (універсальна дискримінантна)	<p>$Z = 1,5 \times K_1 + 0,08 \times K_2 + 10 \times K_3 + 5 \times K_4 + 0,3 \times K_5 + 0,1 \times K_6$, де $K_1, K_2, K_3, K_4, K_5, K_6$ – коефіцієнти: K_1 – cash-flow (чистий прибуток + амортизація) / середньорічна величина зобов'язань і забезпечень; K_2 – середньорічна вартість активів / середньорічна величина зобов'язань і забезпечень; K_3 – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток) / середньорічна вартість активів; K_4 – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток) / чистий дохід від реалізації продукції; K_5 – середньорічна величина</p>	<p>$Z > 2$ – підприємство вважається фінансово стійким, йому не загрожує банкрутство; $1 < Z \leq 2$ – фінансова рівновага на підприємстві порушена, але за умови переходу на антикризове управління банкрутство йому не загрожуватиме; $0 < Z \leq 1$ – підприємству загрожуватиме банкрутство, якщо</p>

	запасів / чистий дохід від реалізації продукції; К6 – чистий дохід від реалізації продукції / середньорічна вартість активів	воно не здійснить санаційних заходів; $Z \leq 0$ – підприємство є напівбанкрутом
А.Матвійчука	$Z = 0,033 \times X1 + 0,268 \times X2 + 0,045 \times X3 - 0,018 \times X4 - 0,004 \times X5 - 0,015 \times X6 + 0,702 \times X7$, де X1, X2, X3, X4, X5, X6, X7, – коефіцієнти: X1 – оборотні активи / необоротні активи; X2 – чистий дохід від реалізації продукції / поточні зобов'язання; X3 – чистий дохід від реалізації продукції / власний капітал; X4 – баланс / чистий дохід від реалізації продукції; X5 – (оборотні активи – поточні зобов'язання) / оборотні активи; X6 – (довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання) / баланс; X7 – власний капітал / (забезпечення наступних витрат і платежів + довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання)	$Z > 1,104$ – підприємство має задовільний фінансовий стан та низьку ймовірність банкрутства. І чим вище значення Z, тим стійкішим є становище компанії; $Z < 1,104$ – загроза фінансової кризи. З подальшим зменшенням Z ймовірність банкрутства аналізованого підприємства збільшується
Модель розрахунку інтегрального показника боржника, для підприємства сільського господарства	$Z = 2,305 + 0,707 * X5 + 0,588 * X8 + 0,421 * X10 + 0,615 * X11 + 0,502 * X12 + 0,634 * X13$ K5 – показник повного обороту запасів (запаси/собівартість реалізованої продукції); K8 – період обороту кредиторської заборгованості (Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги/собівартість реалізованої продукції); K10 – маневреність власного капіталу (оборотні активи за вирахуванням поточних зобов'язань/валюту балансу); K11-показник покриття боргу	X5: діапазон: 1 –(-0,544) 2-(-0,136) 3-0,237 4-0,685 5-0,101 X8: діапазон: 1 – 1,161 2-0,485 3-0,201 4-0,068 5-(-0,933) X10: діапазон: 1 –(-0,962) 2-(-0,443) 3-0,276 X11 діапазон:

чистим доходом (короткострокові та довгострокові зобов'язання/чистий дохід від реалізації продукції);	1 – 1,548 2-1,349 3-0,733 4-0,585
K12 – показники покриття боргу прибутком до амортизації та оподаткування (фінансовий результат до оподаткування та амортизація/короткострокові та довгострокові зобов'язання)	5-0,493 6-(-0,088) 7-(-0,832) X12 діапазон: 1 – (-1,505) 2-(-1,291)
K13 – частка неопераційних елементів балансу (неопераційні активи/валюту балансу)	3-(-0,385) 4-0,406 5-0,778 6-1,503 7-1,503 8-1,595 9-1,646 X13 діапазон: 1 – 1,121 2-0,660 3-0,632 4-0,201 5-(-0,400) 6-(-1,280)

Додаток Г

Додаток Д

													Додаток А	
ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ														
													КОДИ	
Дата (рік, місяць, число)													2017	1231
Підприємство		Товариство з обмеженою відповідальністю "Бердичів-зерно"										за ЄДРПОУ		41105060
Територія		Житомирська										за КОАТУУ		1810136600
Організаційно-правова форма господарювання		Товариство з обмеженою відповідальністю										за КОПФГ		240
Вид економічної діяльності												за КВЕД		52.10
Середня кількість працівників, осіб		111												
Одиниця виміру:		тис. грн. з одним десятковим знаком												
Адреса, телефон		Україна, 10001, ЖИТОМИРСЬКА, Житомир, вулиця Сергія Параджанова, 85-А												
1. Баланс			Форма № 1-м			Код за ДКУД			1801006					
на 31 грудня 2017 р.														
Актив						Код рядка	На початок звітного року		На кінець звітного періоду					
1						2	3		4					
I. Необоротні активи														
Незавершені капітальні інвестиції						1005								

Основні засоби:	1010	1347	2578
первісна вартість	1011	2972	4241
знос	1012	1625	1663
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	1347	2578
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1519	1430
у тому числі виробничі запаси	1101	489	463
незавершене виробництво	1102	940	948
готова продукція	1103	90	19
Поточні біологічні активи	1110	41	14
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1165	1158
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	4	4
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	314	349
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	261	36
Витрати майбутніх періодів	1170	480	480
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	3784	3471
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	5131	6049

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1589	1589
Додатковий капітал	1410	264	264
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	12	22
Неоплачений капітал	1425	()	
Усього за розділом I	1495	1865	1875
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	278	278
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	2048	2324
розрахунками з бюджетом	1620	731	752
у тому числі з податку на прибуток	1621	14	8
розрахунками зі страхування	1625		46,00
розрахунками з оплати праці	1630	147	22
одержаними авансами	1635		659
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	62	93
Усього за розділом III	1695	2988	3896
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900	5131	6049

2. Звіт про фінансові результати
рік 2017 р.

													Форма № 2-м			
													Код за ДКУД			1801007
Стаття													Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього	
1													2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)													2000	15716	15977	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)													2050	10481	11614	
Валовий: прибуток													2090	5235	4363	
Інші операційні доходи													2120	440	2054	
Адміністративні витрати													2130	3262	2468	
Витрати на збут													2150	1876	1784	
Інші операційні витрати													2180	491	2055	
Фінансовий результат від операційної діяльності:																
прибуток													2190	46	110	
Фінансовий результат до оподаткування													2290	46	110	

Витрати з податку на прибуток	2300	8	20
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	38	90
Керівник			
	(підпис)		(ініціали, прізвище)
Головний бухгалтер			
	(підпис)		(ініціали, прізвище)

Додаток Е

												Додаток А				
ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ																
												КОДИ				
Дата (рік, місяць, число)												2018	1231			
Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Бердичів-зерно"										за ЄДРПОУ		41105060			
Територія	Житомирська										за КОАТУУ		1810136600			
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю										за КОПФГ		240			
Вид економічної діяльності											за КВЕД		52.10			
Середня кількість працівників, осіб	90															
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком																
Адреса, телефон	Україна, 10001, ЖИТОМИРСЬКА, Житомир, вулиця Сергія Параджанова, 85-А															
1. Баланс												Форма № 1-м		Код за ДКУД		1801006
на 31 грудня 2018 р.																
Актив												Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду		
1												2	3	4		
I. Необоротні активи																
Незавершені капітальні інвестиції												1005				
Основні засоби:												1010	2578	4295		
первісна вартість												1011	4241	6915		
знос												1012	1663	2620		
Довгострокові біологічні активи												1020				
Довгострокові фінансові інвестиції												1030				
Інші необоротні активи												1090				
Усього за розділом I												1095	2578	4295		
II. Оборотні активи																
Запаси:												1100	1430	1540		
у тому числі виробничі запаси												1101	463	208		
незавершене виробництво												1102	948	1236		

готова продукція	1103	19	96
Поточні біологічні активи	1110	14	14
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1158	1138
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	4	
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	349	352
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	36	402
Витрати майбутніх періодів	1170	480	480
Інші оборотні активи	1190		680
Усього за розділом II	1195	3471	4606
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	6049	8901

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1589	1589
Додатковий капітал	1410	264	576
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	22	36
Неоплачений капітал	1425		
Усього за розділом I	1495	1875	2201
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	278	235
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	2324	4068
розрахунками з бюджетом	1620	752	1295
у тому числі з податку на прибуток	1621	8	12
розрахунками зі страхування	1625	46,00	156,00
розрахунками з оплати праці	1630	22	164
одержаними авансами	1635	659	723
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	93	59
Усього за розділом III	1695	3896	6465
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900	6049	8901

2. Звіт про фінансові результати
рік 2018 р.

			Форма № 2-м
			Код за ДКУД
			1801007
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	23095	15716
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	15974	10481
Валовий: прибуток	2090	7121	5235
Інші операційні доходи	2120	173	440
Адміністративні витрати	2130	4595	3262
Витрати на збут	2150	1855	1876
Інші операційні витрати	2180	776	491
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	68	46
Фінансовий результат до оподаткування	2290	68	46

Витрати з податку на прибуток	2300	12	8
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	56	38
Керівник			
	(підпис)		(ініціали, прізвище)
Головний бухгалтер			
	(підпис)		(ініціали, прізвище)

Додаток Ж

													Додаток А						
ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ																			
													КОДИ						
Дата (рік, місяць, число)													2018	1231					
Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Бердичів-зерно"										за ЄДРПОУ		41105060						
Територія	Житомирська										за КОАТУУ		1810136600						
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю										за КОПФГ		240						
Вид економічної діяльності											за КВЕД		52.10						
Середня кількість працівників, осіб	111																		
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком																			
Адреса, телефон	0Україна, 10001, ЖИТОМИРСЬКА, Житомир, вулиця Сергія Параджанова, 85-А																		
1. Баланс					Форма № 1-м					Код за ДКУД					1801006				
на 31 грудня 2019 р.																			
Актив					Код рядка					На початок звітного року					На кінець звітного				
1					2					3					4				
I. Необоротні активи																			
Незавершені капітальні інвестиції					1005					455					455				
Основні засоби:					1010					4295					4082				
первісна вартість					1011					6915					7404				
знос					1012					2620					3322				
Довгострокові біологічні активи					1020														
Довгострокові фінансові інвестиції					1030														
Інші необоротні активи					1090														
Усього за розділом I					1095					4295					4537				
II. Оборотні активи																			
Запаси:					1100					1540					820				
у тому числі виробничі запаси					1101					208					297				
незавершене виробництво					1102					1236					510				

готова продукція	1103	96	13
Поточні біологічні активи	1110	14	14
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1138	1768
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		11
у тому числі з податку на прибуток	1136		9
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	352	308
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	402	56
Витрати майбутніх періодів	1170	480	480
Інші оборотні активи	1190	680	975
Усього за розділом II	1195	4606	4432
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	8901	8969

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього року
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1589	1589
Додатковий капітал	1410	576	505
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	36	56
Неоплачений капітал	1425		
Усього за розділом I	1495	2201	2150
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	235	235
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	4068	3717
розрахунками з бюджетом	1620	1295	932
у тому числі з податку на прибуток	1621	12	
розрахунками зі страхування	1625	156,00	189,00
розрахунками з оплати праці	1630	164	253
одержаними авансами	1635	723	1275
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	59	218
Усього за розділом III	1695	6465	6584
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900	8901	8969

2. Звіт про фінансові результати
рік 2019 р.

													Форма № 2-м		
													Код за ДКУД		
													1801007		
Стаття													Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього
1													2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)													2000	24421	23095
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)													2050	16726	15974
Валовий: прибуток													2090	7695	7121
Інші операційні доходи													2120	495	173
Адміністративні витрати													2130	4990	4595
Витрати на збут													2150	1855	1855
Інші операційні витрати													2180	2523	776
Фінансовий результат від операційної діяльності:															
прибуток													2190	95	68
Фінансовий результат до оподаткування													2290	95	68

Витрати з податку на прибуток										2300					17					12				
Чистий фінансовий результат: прибуток										2350					78					56				
Керівник																								
										(підпис)										(ініціали, прізвище)				
Головний бухгалтер																								
										(підпис)										(ініціали, прізвище)				